



คุณธรรม จริยธรรม พื้นฐาน และหลักคำสอนทางศาสนาของ ๕ ศาสนา  
ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี และเสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น

คุณธรรม จริยธรรม พื้นฐาน และหลักคำสอนทางศาสนาของ ๕ ศาสนา  
ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี และเสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น

## คณะผู้จัดทำ

### ที่ปรึกษา

๑. อธิบดีกรมการศาสนา
๒. รองอธิบดีกรมการศาสนา
๓. นายมานัส ทารัตน์ใจ ที่ปรึกษากรมการศาสนา
๔. นางสาวพิไล จิรไกรศิริ ที่ปรึกษากรมการศาสนา
๕. นายชวลิต ศิริภิมรย์ ที่ปรึกษากรมการศาสนา
๖. นายพลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล ผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
๗. นางสุรีย์ เกาศล เลขานุการกรมการศาสนา

### ผู้ตรวจสอบข้อมูล

๑. สำนักจุฬาราชมนตรี
๒. สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย
๓. มูลนิธิคริสตจักรคณะแบปติสต์
๔. สภาคริสตจักรในประเทศไทย
๕. สหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย
๖. มูลนิธิคริสตจักรเซเวนธ์เดย์แอ๊ดเวนตีสแห่งประเทศไทย
๗. เทวสถานโบสถ์พราหมณ์
๘. สมาคมฮินดูสมาช
๙. สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา
๑๐. นายสำรวย นักการเรียน ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
๑๑. นายอนุชา หะระหนี ผู้อำนวยการสำนักงานขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ
๑๒. นายวิเชียร อนันตศิริรัตน์ ผู้อำนวยการกองศาสนพิธี

### ผู้รวบรวมและเรียบเรียง

๑. นางสาวฐิติมา สุภักดิ์ นักวิชาการศาสนาเชี่ยวชาญ (ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการเผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม)
๒. นางสาวฟ้า ศรีเมือง เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการฯ ผู้ประสานงานด้านข้อมูล

## คำนำ

ด้วยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ รัฐบาลได้กำหนดกรอบการพัฒนาประเทศยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ตลอดช่วงวัยโดยยกระดับการศึกษาการเรียนรู้ให้มีคุณภาพที่เท่าเทียม มุ่งเน้นปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ที่พึงประสงค์ การเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี การสร้างครอบครัวอบอุ่นอยู่ดีมีสุข รวมทั้งสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญกับการทำนุบำรุงศาสนาให้เข้มแข็ง ส่งเสริมสถาบันศาสนาทุกศาสนาให้มีบทบาทในการเผยแผ่หลักคำสอนที่ดีงาม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต จิตใจ และพัฒนาสังคมให้มีความสามัคคีปรองดอง ให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแก่นแท้คำสอนของพระพุทธเจ้าและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมที่ดีงามที่มีความหลากหลายด้านคุณธรรม จริยธรรม กตัญญู ความซื่อสัตย์ การมีวินัย เคารพกฎหมาย มีจิตสาธารณะ และการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้ประเทศ เป็นพลเมืองที่ดี เพื่อสร้างสังคมให้มีคุณภาพ คุณธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

เพื่อเป็นการรับนโยบายของรัฐบาล กระทรวงวัฒนธรรม จึงมีนโยบายสืบสานงานวัฒนธรรมของชาติ โดยส่งเสริม สนับสนุนการทำนุบำรุงศาสนาให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมสถาบันศาสนาทุกศาสนาให้มีบทบาทในการเผยแผ่คำสอนที่ดีงาม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพ จิตใจและสังคม

ดังนั้น กรมการศาสนา จึงได้ร่วมกับองค์การศาสนา จัดทำองค์ความรู้เรื่อง “คุณธรรม จริยธรรม พื้นฐาน และหลักคำสอนทางศาสนาของ ๕ ศาสนา ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี และเสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น” เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านช่องทางสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ให้เด็ก เยาวชน ประชาชนได้นำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคีเครือข่ายได้นำองค์ความรู้ฯ ไปเผยแพร่แก่บุคลากรและเครือข่ายในสังกัด

ทำนุ กรมการศาสนาขอขอบพระคุณองค์การทางศาสนาที่ได้อนุเคราะห์ร่วมเป็นคณะทำงานในการจัดทำและตรวจสอบหลักธรรม คำสอนทางศาสนาให้มีความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ตามหลักทางศาสนา และเหมาะสมแก่การเผยแพร่สู่สาธารณชนต่อไป

กรมการศาสนา

## สารบัญ

	หน้า
๑. คุณธรรม จริยธรรม พื้นฐานของ ๕ ศาสนา ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี	๑
๑) คุณธรรมพื้นฐานของ ๕ ศาสนา	๑
๒) จริยธรรมพื้นฐานของ ๕ ศาสนา	๑๑
๒. หลักคำสอนทางศาสนาของ ๕ ศาสนา ที่เสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น	๑๖
๑) การทำความดีละเว้นความชั่ว	๑๖
๒) ความเมตตา	๒๓
๓) ความกตัญญู	๒๕
๔) การเสียสละหรือการสงเคราะห์	๒๘
๕) ความเพียรสู่ความสำเร็จ	๓๐
๖) สามัคคีปรองดอง	๓๑
๗) พอเพียง	๓๕
๘) วินัย	๔๐
๙) ซื่อสัตย์ สุจริต	๔๓
๑๐) จิตอาสา	๔๕

๑. คุณธรรม จริยธรรม พื้นฐานของ ๕ ศาสนา ที่ส่งเสริมให้คนเป็นคนดี

๑) คุณธรรม พื้นฐานของ ๕ ศาสนา

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๑	พระพุทธศาสนา	<p>๑. เบนุจธรรม หรือ เบนุจกัลยาณธรรม ( ธรรมอันดีงามทำอย่าง, คุณธรรม ๕ ประการ คู่กับเบนุจศีล เป็นธรรม                      เกื้อกูลแก่การรักษาเบนุจศีล ผู้รักษา เบนุจศีลควรมีไว้ประจำใจ )</p> <p>๑) เมตตาและกรุณา (ความรัก ปราบปรามให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์)                      คู่กับศีลข้อที่ ๑</p> <p>๒) สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต) คู่กับศีลข้อที่ ๒</p> <p>๓) กามสังวร (ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงไหล                      ในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส) คู่กับศีลข้อที่ ๓</p> <p>๔) สัจจะ (ความสัตย์ ความซื่อตรง) คู่กับศีลข้อที่ ๔</p> <p>๕) สติสัมปชัญญะ (ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ                      และไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท) คู่กับศีลข้อที่ ๕</p> <p>๒. พรหมวิหาร ๔ คุณธรรมของผู้นำหรือผู้ประเสริฐ หรือคุณธรรมที่ทำให้สังคมสงบสุข ธรรมประจำใจที่ทำให้เป็น                      พรหมหรือให้เสมอด้วยพรหมในทางปฏิบัติ หมายถึง คุณธรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งต้องมีประจำในอยู่ตลอดเวลา                      มี ๔ ประการ ดังนี้</p> <p>๑) เมตตา คือ ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข</p> <p>๒) กรุณา คือ ความสงสาร มีความปรารถนาช่วยผู้อื่นหรือสัตว์ที่ประสบความทุกข์ ให้พ้นทุกข์</p> <p>๓) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี</p> <p>๔) อุเบกขา คือ ความวางเฉย หรือความรู้สึกเป็นกลาง ๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสุขหรือความทุกข์</p>	<p>๑. พระธรรมปิฎก                      (ประยูร ธมฺมปุตฺโต).                      "พจนานุกรมพุทธ                      ศาสน์ ฉบับประมวล                      ศัพท์".                      พิมพ์ครั้งที่ ๑๒                      พ.ศ. ๒๕๔๖</p> <p>๒. กรมการศาสนา.                      ความรู้ศาสนาเบื้องต้น                      พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๒๑</p> <p>๓. กรมการศาสนา.                      การสร้าง ความ                      ประองตองสมานฉันท์                      ด้วยมิติทางศาสนา.                      ปี พ.ศ.๒๕๕๗: หน้า                      ๒๖-๒๘</p>

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p><b>๓. อิทธิบาท ๔</b> คุณธรรมแห่งความสำเร็จและหลักการครองงาน</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) ฉันทะ ความพอใจ เต็มใจในเรื่องที่ทำ คือรักที่จะทำในสิ่งนั้น</li><li>๒) วิริยะ ความพากเพียรพยายาม ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ</li><li>๓) จิตตะ ใฝ่หา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน</li><li>๔) วิมังสา หมั่นตรិตรอง หาวิธี หาช่องทาง หาเหตุผลแก้ปัญหา จนบรรลุเป้าหมาย</li></ul> <p><b>๔. สังคหัตถุ</b> คุณธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน หลักสังคหะสงเคราะห์</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) ทาน การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน</li><li>๒) ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน</li><li>๓) อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน มีจิตอาสาทำประโยชน์ช่วยสังคม</li><li>๔) สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติตัวให้มีความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน</li></ul> <p><b>๕. ติฐฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔</b> คุณธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบภารงาน</li><li>๒) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม)</li><li>๓) กัลยาณมิตตตา คบคนดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา</li><li>๔) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ</li></ul> <p><b>๖. มัชฌิมาปฏิบัติ</b> คือปฏิบัติทางสายกลาง (อริยมรรค ) มี ๘ ประการ</p>	<p><b>๔. พระธรรมกิตติวงศ์</b> (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต พจนานุกรมเพื่อ การศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, วัดราช โอรสาราม กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๔๘</p> <p><b>๕. พระธรรมปิฎก</b> (ประยุทธ์ ปยุตโต). "พจนานุกรมพุทธ ศาสน์ ฉบับประมวล ธรรม".</p>

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p>๑) สัมมาทิฏฐิ คือ ความเห็นชอบ ๒) สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริชอบ ๓) สัมมาวาจา คือ เจรจาชอบ ๔) สัมมากัมมันตะ คือ การงานชอบ ๕) สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีวิตชอบ ๖) สัมมาวายามะ คือ ความเพียรพยายามชอบ ๗) สัมมาสติ คือ ตั้งสติชอบ ๘) สัมมาสมาธิ คือ ตั้งใจชอบ</p> <p><b>๗. หลักการเป็นคนดีที่หาได้ยาก ๒ ประการ</b> ๑) กตัญญู รู้จักบุญคุณที่ผู้อื่นทำให้ ๒) กตเวทิตี รู้จักตอบแทนบุญคุณของคนอื่น</p> <p><b>๘. ทิศ ๖</b> การปฏิบัติระหว่างบุคคลใน ๖ ฐานะ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติอันดีต่อบุคคลต่างๆ รอบตัวของทุกๆ คน เพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความสุขในการดำเนินชีวิตของทุกคน ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในชีวิตของทุกคนในสังคม</p> <p>๑) ปุริตถิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และผู้มีอุปการะอื่นๆ ที่เลี้ยงดูเรามา โดยบุตรมีหน้าที่ต่อบิดา เลี้ยงดูท่าน ดำรงวงศ์สกุล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับให้ทำบุญอุทิศให้ท่าน ในขณะที่บิดา มารดามีหน้าที่ต่อบุตร ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดี ให้การศึกษา ศิลปวิทยา เป็นธุระเมื่อคราวจะมีคู่ครองที่สมควร และมอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส</p>	



ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p>๒) ทักขิณทิส หมายถึง ทิศเบื้องขวา คือ ครูบาอาจารย์ที่พร่ำสอนวิชา โดยศิษย์มีหน้าที่ต่อครูคือแสดงความเคารพ รับคำแนะนำ ช่วยบริการเรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ และครูมีหน้าที่ต่อศิษย์ คือ ฝึกอบรมให้เป็นคนดี สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ส่งเสริมยกย่องความดีงามให้ปรากฏ และสร้างความคุ้มภัยให้สารทิส</p> <p>๓) ปัจฉิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา และสามี ผู้เป็นคู่ชีวิต ที่คอยให้กำลังใจ โดยสามีมีหน้าที่ต่อภรรยา คือยกย่องให้เกียรติสมฐานะ ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน และภรรยาหน้าที่ต่อสามี จัดงานบ้าน ให้เรียบร้อย สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่าย ไม่นอกใจ รักษาทรัพย์ที่หามาได้และขยันเอาการเอางาน</p> <p>๔) อุตตรทิส หมายถึง ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหายที่คอยช่วยเหลือครั้งเมื่อตกทุกข์ได้ยาก มิตรสหายมีหน้าที่ต่อมิตร คือเผื่อแผ่แบ่งปัน พุดจามีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ซื่อสัตย์จริงใจ</p> <p>๕) อุปริมทิส หมายถึง ทิศเบื้องบน คือ สามเณร ภิกษุ ภิกษุณีผู้มีศีลอันสูงกว่าที่คอยพร่ำสอนธรรม โดยคุณหัสถ์ หรือพุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ต่อพระสงฆ์ คือ ทำ คิด พุด ทำสิ่งใดด้วยเมตตา ต้อนรับด้วยความเต็มใจ อุปลัมภ์ด้วยปัจจัย ๔</p> <p>๖) เภฏฐิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องล่าง คือ บริวารหรือผู้รับใช้ที่คอยปรนนิบัติต่อนายจ้าง โดยนายจ้างมีหน้าที่จัดงานให้ตามความเหมาะสม ให้ค่าจ้างตามสมควร แบ่งปันให้มีวันหยุดพักผ่อน และคนรับใช้มีหน้าที่ต่อนายจ้าง คือ เริ่มทำงานก่อน เลิกงานทีหลัง ซื่อสัตย์ ทำการงานให้เรียบร้อย นำความดีและกิจการของนายจ้างไปเผยแพร่</p> <p><b>๙. สัปปุริสธรรม ๗ หมายถึง หลักธรรมของคนดี หรือหลักธรรมของสัตบุรุษ ๗ ประการ ได้แก่</b></p> <p>๑) ฉัมมัถุญญา เป็นผู้รู้จักเหตุ ๒) อัถถัญญา เป็นผู้รู้จักผล ๓) อัถตัญญา เป็นผู้รู้จักตน</p> <p>๔) มัตตัญญา เป็นผู้รู้จักประมาณ ๕) กาลัญญา เป็นผู้รู้จักกาล ๖) ปริสัญญา เป็นผู้รู้จักบริษัท</p> <p>๗) ปุคคัลัญญา เป็นผู้รู้จักบุคคล</p>	

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p><b>๑๐. สาราณียธรรม ๖</b> คือธรรมะเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกันธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หมายรวมถึงหลักการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) เมตตาทายกรรม คือการช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง</li> <li>๒) เมตตาวาจกรรม คือบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง</li> <li>๓) เมตตามโนกรรม คือตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน</li> <li>๔) สาธารโภคิตา คือ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน</li> <li>๕) สีลสามัญญตา คือ มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน พกติดนด้วยความสุจริตถูกต้องตามระเบียบ ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ</li> <li>๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกันเป็นหลักสำคัญในการจัดปัญหา</li> </ol>	
๒	อิสลาม	<p><b>๑. หลักศรัทธา ๖ ประการ</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) ศรัทธาในอัลเลาะห์ มีความเชื่อมั่นในอัลเลาะห์เพียงองค์เดียว</li> <li>๒) ศรัทธาในมะละอิกะฮ์ (เทพบริวารหรือเทวดา)</li> <li>๓) ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ของอัลเลาะห์ ได้แก่ คัมภีร์กูรอาน คัมภีร์เตารอฮ์ (โตราห์) คัมภีร์ ซาบูร (ซาบัวร์) และ คัมภีร์ อินญีล (ไบเบิล)</li> <li>๔) ศรัทธาต่อศาสนทูต หรือศาสดา</li> <li>๕) ศรัทธาในวันสิ้นโลก</li> <li>๖) ศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ของอัลเลาะห์</li> </ol> <p><b>๒. หลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ส่งเสริมให้เกิดความเกื้อกูล ร่วมมือกัน ประสานประโยชน์เพื่อผลสำเร็จของ ตนเองและสังคมส่วนรวม (หลักคำสอนด้านสามัคคีธรรม)</b></p>	<p>๑.กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๑๓๔-๑๓๕</p> <p>๒.กรมการศาสนา. คุตบะฮ์ (บทธรรมเทศนา) ว่าด้วยอิสลามกับ ความสามัคคีและความ ปรองดอง.หน้า ๔๙ และ ๕๔-๕๕</p>

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p>๑) อิสลามเป็นศาสนาแห่งสังคม ส่งเสริมให้มุสลิมมีปฏิสัมพันธ์การติดต่อประสานงาน พบปะสังสรรค์ในรูปแบบญะมาอะฮ์ (สมาคม/องค์กร/หมู่คณะ) เพื่อสร้างสรรค์และจรรโลงสังคมด้วยการแบ่งปัน เอื้ออาทร ร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด และร่วมรับผิดชอบ ดังอัลเลาะห์ได้ตรัสว่า “และจงช่วยเหลือกันในสิ่งที่ดี และความยำเกรง อย่าช่วยเหลือกันในสิ่งที่ชั่วช้า และการเป็นศัตรูกัน” (ซูเราะห์ (บท) อัลมาอิดะห์ อายะฮ์ (โองการ) ที่ ๒ และอัลอัลเลาะห์ได้ตรัสว่า “และท่านทั้งหลายจงยึดสายเชือกของอัลเลาะห์โดยพร้อมเพรียงกัน และท่านทั้งหลายอย่าแตกแยกกัน (ซูเราะห์ (บท) อาลิอิมรอน อายะฮ์ (โองการ) ที่ ๑๐๓) จาก อายะฮ์ (โองการ) กุรอานทั้ง ๒ จะเห็นได้ว่าศาสนาอิสลามเน้นความสามัคคี เพราะความสามัคคีเป็นขุมกำลังที่จะขับเคลื่อนให้สังคมเกิดความสงบสุข เกิดสันติภาพ</p> <p>๒) ผู้นับถือศาสนาอิสลามต้องมีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ทั้งในทางที่ลับและที่เปิดเผยเถิด การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สิ่งที่จะขาดไม่ได้ คือ สามัคคีธรรมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม คราใดที่สังคมขาดความสามัคคีธรรม ไร้การเสียสละ ครานั้น สังคมจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความเห็นแก่ตัว เป็นสังคมที่ไม่มีความสุข ร้อนรุ่มสับสน ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการใช้ชีวิตร่วมกัน เพราะสาเหตุของความขัดแย้งมันเกิดขึ้นได้มากมาย จนบางทีเราไม่รู้กันด้วยซ้ำว่ามันเกิดขึ้นและมีต้นตอมาจากอะไร แต่นี่คือความจริง ความจริงที่คนหมู่มากยอมหนีไม่พ้นความขัดแย้ง สำคัญที่สุด คือ เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น ต้องรู้จักให้อภัยผ่อนหนักผ่อนเบา และประนีประนอมยอมกัน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ล้วนเป็นคำสอนที่มีอยู่ในศาสนาอิสลาม</p> <p>๓) การเสริมสร้างความรัก ความสามัคคีในสังคมนั้นเป็นภารกิจที่ทุกคนจะต้องช่วยกันทำให้สังคมมีค่าน้ำหนึ่งใจเดียวกัน</p> <p>๔) ความรัก ความสามัคคีและความปรองดองจะเกิดขึ้นในสังคมได้ เมื่อมีความรักอันบริสุทธิ์ใจให้กันและกัน ให้อภัยในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีตกาล และห่างไกลจากการใช้คำพูดและพฤติกรรมที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคม เพราะสาเหตุการขาดความไม่ระมัดระวังเกี่ยวกับการใช้คำพูด</p>	

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๓	คริสต์	<p><b>บทบัญญัติ ๑๐ ประการ</b></p> <p><b>๑. คำสอนที่ว่าด้วยความรัก</b></p> <p>“ท่านต้องรักองค์พระผู้เป็นเจ้าของท่านสุดจิตใจ สุดวิญญาณ สุดสติปัญญาของท่าน นี่คือนิยามของความรักตามคำสอนในไบเบิล อัครทูตเปาโลหรือเซนต์ปอล ได้กล่าวถึงความรักที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ว่า “ความรักนั้นย่อมอดทนและกระทำคุณให้ มีใจเอื้อเพื่อไม่โอ้อวด ไม่โอ้อวดตนเอง ไม่จองหอง ไม่หยาบคาย ไม่เห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ไม่ฉุนเฉียว ไม่จดจำความผิด ไม่ชื่นชมยินดีเมื่อมีการประพฤติผิด แต่ชื่นชมยินดีเมื่อประพฤติชอบ ความรักให้อภัยทุกอย่าง เชื่อในส่วนดีของเขาเสมอ และมีคามหวังอยู่เสมอและอดทนทุกอย่าง” (๑ โครินธ์ ๑๓:๔-๗)</p> <p><b>๒. คำสอนบัญญัติ ๑๐ ประการที่ว่าด้วยการทำความดีงามตามหลักศาสนา</b></p> <p>๒.๑) นิกายคาทอลิก (Catholicism)</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกจากเรา อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้เหล่านั้น</li><li>๒) อย่าเอ่ยนามของพระเจ้าโดยไม่สมเหตุผล</li><li>๓) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์</li><li>๔) จงนับถือบิดามารดา</li><li>๕) อย่าฆ่าคน</li><li>๖) อย่าผิดประเวณี</li><li>๗) อย่าลักทรัพย์</li><li>๘) อย่าใส่ความนินทา</li><li>๙) อย่าคิดมิชอบ</li><li>๑๐) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น</li></ul>	กรมการศาสนา. หนังสือวิถีชีวิต ๕ ศาสนา. หน้า ๑๗๒

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p>๒.๒) นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestantism)</p> <ol style="list-style-type: none"><li>๑) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกเหนือจากเรา</li><li>๒) อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้รูปเหล่านั้น</li><li>๓) อย่าออกพระนามของพระเจ้าอย่างไม่สมควร หรือ โดยไม่สมเหตุ</li><li>๔) จงถือสะบาโต (วันที่เจ็ด) เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ (ไปโบสถ์ในวันอาทิตย์) /สำหรับมุสลิมนิกายแอดเวนตีจะนำคริสต์ศาสนิกชนมีสการพระเจ้า (สะบาโต) ในวันเสาร์</li><li>๕) จงนับถือบิดามารดา</li><li>๖) อย่าฆ่าคน</li><li>๗) อย่าล่วงประเวณี</li><li>๘) อย่าลักทรัพย์</li><li>๙) อย่าคิดมิชอบโดยกล่าวมุสา หรืออย่าเป็นพยานเท็จใส่ร้ายเพื่อนบ้าน (อพยพ ๒๐:๑๖)</li><li>๑๐) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น</li></ol>	

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๔	พราหมณ์-ฮินดู	<p><b>๑. จุดมุ่งหมายของการดำเนินชีวิตตามแนวทางของศาสนาฮินดู</b></p> <p>๑) อรรถะ หรือ อรรถะ การแสวงหาทรัพย์เพื่อการดำรงชีวิต ภายใต้กรอบคำสอน ทางศาสนา</p> <p>๒) ธรรมะ หรือ ธรรมะ การดำรงชีวิตภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนา</p> <p>๓) กามะ การแสวงหาความสุขทางโลกภายใต้กรอบคำสอนทางศาสนา</p> <p>๔) โมกษะ ในที่สุดต้องแสวงหาความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดสิ่งที่เป็นนิรันดร คือ ความจริงสูงสุดหรือพระเป็นเจ้า ซึ่งเราจะรู้ได้เมื่อ เข้าถึงโมกษะ</p> <p><b>๒. สามานยธรรม (หลักธรรม ๑๐ ประการ)</b></p> <p>๑) ธฤติ ได้แก่ ความมั่นคง ความกล้าหาญ คือเพียรพยายามจนสำเร็จ ประโยชน์ตามที่ประสงค์</p> <p>๒) กษมาธรรม ได้แก่ ความอดทน หรืออดกลั้น คือมีความพากเพียรพยายาม</p> <p>๓) ทมะ ได้แก่ การระงับใจ การข่มจิตใจ คือไม่ปล่อยใจให้หวนไหว</p> <p>๔) อัศเตย ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่ทำโจรกรรม</p> <p>๕) ศោจ ได้แก่ ความบริสุทธิ์ การทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ</p> <p>๖) อินทริยนิครห ได้แก่ การระงับอินทริย์ ๑๐ ประการ คือ หมั่นสำรวจตรวจสอบตนเองอยู่เสมอว่า อินทริย์ทั้ง ๑๐ ได้รับการบริหารหรือใช้ไปในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่ จุดประสงค์คือไม่ต้องการให้มนุษย์ ปล่อยอินทริย์มัวเมาจนเกินไปให้รู้จักพอ</p> <p>๗) อี ได้แก่ ปัญญา สติ ความคิด คือ มีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมะ สังคม และวัฒนธรรม</p> <p>๘) วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา คือ มีความรู้ลึกซึ้ง</p> <p>๙) สตย ได้แก่ ความจริง ความเห็นอันบริสุทธิ์ คือมีความจริงใจให้กัน</p> <p>๑๐) อโภธ ได้แก่ ความไม่โกรธ คือมีขันติ อดทน และโสรจจะ ความสงบเสถียร นั่นคือ เอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ ไม่อาฆาตมุ่งร้ายต่อใคร</p>	กรมการศาสนา.คู่มือปฏิบัติงานศาสนาสัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๔๘: หน้า ๘๒-๘๙

ลำดับ ที่	ศาสนา	คุณธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
	ซิกข์	<p>๑. <b>หลักคำสอนของศาสนาซิกข์</b> สอนให้เชื่อในกฎแห่งกรรม การเวียนว่ายตายเกิดจนกว่าจะสร้างความดี บำเพ็ญเพียรไปรวมเป็นหนึ่งเดียวกับพระผู้เป็นเจ้า</p> <p>๒. <b>หลักปรัชญามูลมัตระ</b> กล่าวว่าพระศาสดาสอนให้มนุษย์เข้าใจว่าทุกคนเกิดจากพระเจ้าองค์เดียวกัน มนุษย์จึงเสมือนพี่น้องร่วมสายโลหิต ฉะนั้น จึงไม่ควรมีฉันไม่ควรมีเธอ ควรจะมีแต่เราเท่านั้น พระองค์ยังสอนให้มนุษย์เข้าใจในสัตยะ (สัจธรรม) ซึ่งเป็นหนทางไปสู่มรรคหรือความสุขนิรันดร์ พระองค์ทรงสอนว่า “หากเราหันหน้าเข้าหากันหาความจริง ความสุขจะตามมา” “มนุษย์ผู้ใดก็ตามที่ยอมรับความจริง แม้ความจริงนั้นจะข่มขืนเพียงใดก็ตาม จะสามารถหาความสุขในความทุกขนั้นได้”</p> <p>๓. <b>หลักคำสอนของพระศาสดาในพระมหาคัมภีร์คุรุครันถ์ ซาฮิบ</b> “มนุษย์คือมवलมิตร หาใช่ศัตรู หาใช่ผู้แปลกหน้า” ให้ชาวซิกข์ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตั้งตนอยู่ในความรักและความสามัคคี ผูกมิตรกับศาสนิกชนทุกศาสนาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน รับผิดชอบต่อตนอยู่ด้วยจิตปวารณา จิตอันบริสุทธิ์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา วรณะหรือตำแหน่งการงาน</p>	กรรมศาสนา. การสร้างความ ปรองดองสมานฉันท์ ด้วยมิติทางศาสนา. ปี พ.ศ.๒๕๕๗: หน้า ๓๖

## ๒) จริยธรรมพื้นฐานของ ๕ ศาสนา

ลำดับ ที่	ศาสนา	จริยธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๑	พระพุทธศาสนา	<p>๑. เบญจศีล (ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่เสพของมีนเมา)</p> <p>๒. กุศลกรรมบถ ๑๐</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- กายกรรม ๓ ไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ไม่ลักขโมยหรือยึดเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ประพฤติผิดในกาม</li><li>- วจีกรรม ๔ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ</li><li>- มโนกรรม ๓ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น เห็นชอบตามคลองธรรม</li></ul>	กรมการศาสนา.ความรู้ ศาสนาเบื้องต้น. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔: หน้า ๑๖-๒๐
๒	อิสลาม	<p>๑. หลักปฏิบัติ ๕ ประการ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) การปฏิญาณตน หมายถึง การปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์และมุฮัมมัดเป็นศาสดา และศาสนทูตของอัลเลาะห์</li><li>๒) การละหมาด หมายถึง การก้มกราบอัลเลาะห์ ด้วยอิริยาบถที่กำหนด ทั้งร่างกาย วาจา และหัวใจ</li><li>๓) การจ่ายซะกาต หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สินในอัตราร้อยละ ๒.๕ % เมื่อครบปีที่กำหนดและครบรอบ ๑ ปี ให้แก่ผู้มีสิทธิ์รับซะกาตแปดจำพวก ได้แก่ คนอนาถา คนขัดสน ผู้จัดเก็บซะกาต ผู้เข้ารับอิสลาม ทาส คนที่มีหนี้สินล้นพ้น คนที่ทำงานในหนทางของอัลเลาะห์ และคนเดินทาง</li><li>๔) การถือศีลอด หมายถึง การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ การมีเพศสัมพันธ์และกิเลสต่าง ๆ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งแสงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นจึงบริโภคได้ปกติตลอดคืน การถือศีลอดโดยทั่วไป เรียกว่า “ถือบวช”</li><li>๕) การประกอบพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย</li></ul>	๑.กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๕๒-๖๗ ๒. กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ,๒๕๖๑ :หน้า ๑๓๗



ลำดับ ที่	ศาสนา	จริยธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
		<p><b>๒. หลักคุณธรรม (เอี้ยะห์ซาน)</b> คือ ความดีที่ต้องประพฤติอยู่เสมอ หน้าที่ มารยาทที่ต้องแสดงออกและคุณสมบัติทางจิตใจที่มีต่ออัลเลาะห์ พระผู้เป็นเจ้าของ บิดามารดา เพื่อน สามี ภริยา ผู้นำ และประชาชน</p> <p><b>๓. ศาสนาอิสลามกำหนดข้อห้ามหลัก คือ</b></p> <ol style="list-style-type: none"><li>๑) ห้ามรับประทานเนื้อหมู เลือดของสัตว์ และสัตว์ตายเองโดยมิได้เชือดด้วยการกล่าวนามพระเจ้า</li><li>๒) ห้ามให้เงินกู้ด้วยดอกเบี้ย</li><li>๓) ห้ามเสพสุราสิ่งเสพติดทั้งตลอดจนบุหรี่</li><li>๔) ห้ามเล่นการพนันและการเสี่ยงทายทุกชนิด</li><li>๕) ห้ามตั้งภาคีหรือนำสิ่งอื่นเทียบเคียงอัลเลาะห์พระผู้เป็นเจ้าของ</li><li>๖) ห้ามกราบไหว้บูชารูปปั้น วัตถุ ต้นไม้ ก้อนอิฐ ก้อนหิน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ แม่น้ำ ภูเขา ฝึสางเทวดา</li><li>๗) ห้ามเชือดดวง ผูกดวง ห้ามเสี่ยงทายถือโชคลาง</li><li>๘) ห้ามผิดประเวณี</li><li>๙) ห้ามกักตุนสินค้า</li><li>๑๐) ห้ามประกอบอาชีพที่ไม่ถูกศีลธรรม</li><li>๑๑) ห้ามฆ่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิด โดยไม่มีเหตุผลตามที่ศาสนากำหนด</li><li>๑๒) ห้ามใส่ร้ายป้ายสี นินทาหรือกระทำการใด ๆ ที่จะสร้างความเดือดร้อนต่อตนเอง เพื่อนบ้าน สังคม และประเทศชาติ</li></ol>	

ลำดับ ที่	ศาสนา	จริยธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๓	คริสต์	<p>หลักธรรมที่หล่อหลอมให้คริสต์ศาสนิกชนดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขภายใต้ความศรัทธาในพระเจ้า คือการมีจิตเมตตา มีความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง</p> <p><b>๑. การปฏิบัติตามบัญญัติ ๑๐ ประการ</b></p> <p>๑) ให้ความเคารพในพระเจ้า (พระยะโฮวา)</p> <p>๒) ไม่เคารพ/กราบไหว้รูปปฏิมา (รูปเคารพ)</p> <p>๓) ไม่เอ่ยพระนามของพระเจ้า(พระยะโฮวา) อย่างไม่เหมาะสม</p> <p>๔) จงถือสabbath (วันที่เจ็ด) เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ (ไปโบสถ์ในวันอาทิตย์) /สำหรับมุสลิมนิกายแอดเวนติสจะนำคริสต์ศาสนิกชนในสังกัดนมัสการพระเจ้าในวันเสาร์ (สabbath) (อพยพ ๒๐:๘, กิจการ ๒๐:๗)</p> <p>๕) เคารพ กตัญญูต่อบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ</p> <p>๖) มีความรักเมตตา กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์</p> <p>๗) ครอบครองด้วยความซื่อสัตย์ รักและให้อภัยกัน</p> <p>๘) มีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนินชีวิตและประกอบสัมมาอาชีพ</p> <p>๙) ทำความดีด้วยความรักทั้งกาย วาจาและใจ</p> <p>๑๐) มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี /อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น</p> <p><b>๒. หลักความรัก</b> ศาสนาคริสต์ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งความรัก พระเยซูคริสต์ทรงสอนให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม้กระทั่งศัตรูจงรักศัตรู อธิษฐานอวยพรผู้ที่ข่มเหงเพราะเหตุแห่งความชอบธรรม</p> <p><b>๓. วินัยแห่งความเชื่อ</b></p> <p>๑) หมั่นศึกษา และอ่านพระคัมภีร์อยู่เสมอ</p> <p>๒) จงอธิษฐานวิงวอนอยู่เสมอ</p> <p>๓) นมัสการพระเจ้าทั้งที่คริสตจักรและเป็นการส่วนตัว</p> <p>๔) ประกาศและเผยแพร่หลักธรรมตามไปべิ้ล</p> <p>๕) ทะนุบำรุงงานของคริสตจักรตามความสามารถ</p> <p>๖) สามัคคีธรรมร่วมกับพี่น้องร่วมความเชื่อ</p> <p><b>๔. พระบัญญัติของพระศาสนจักรมี ๔ ประการ (ศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก)</b></p> <p>๑) จงร่วมมิสซาในวันอาทิตย์และวันฉลองบังคับ</p> <p>๒) จงดอดอาหารและอดเนื้อในวันบังคับ</p> <p>๓) จงไปสารภาพบาปหรือจงรับศีลอภัยบาปและรับศีลมหาสนิทอย่างน้อย ปีละครั้งในกำหนดปีสภา</p> <p>๔) จงบำรุงรักษาพระศาสนาตามความสามารถ</p>	<p>๑.กรมการศาสนา. ศาสนาสร้างสันติ. พ.ศ.๒๕๔๘:หน้า ๑๑๘-๑๑๙</p> <p>๒.กรมการศาสนา. การสร้างความปลอดภัยต่อสมานฉันท์ด้วยมิติทางศาสนา. ปี พ.ศ.๒๕๕๗ : หน้า ๓๑</p> <p>๓.กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๙๗</p>

ลำดับ ที่	ศาสนา	จริยธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๔	พราหมณ์-ฮินดู	<p>๑. นิยามะ จริยธรรมทางกายและใจ ๑๐ ประการ</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) หรี ความละอายต่อการทำความชั่ว</li><li>๒) สันโดษะ ความสันโดษ ดำรงชีวิตด้วยความพึงพอใจราบเรียบอย่างมีความสุข</li><li>๓) ทาน การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน</li><li>๔) อัศติกยะ มีศรัทธาแนบแน่น เชื่อในพระเจ้าโดยไม่ความเคลือบแคลงสงสัย เชื่อมั่นในเส้นทางที่จะดำเนินไปสู่โมกษะ ความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด</li><li>๕) อีศวรปุชณะ ปลุกฝังความภักดีต่อพระเป็นเจ้าด้วยการบูชาและทำสมาธิทุกวัน</li><li>๖) สิทธานตศรวณะ ฟังคำสอนจากคัมภีร์ทางศาสนา</li><li>๗) มติ พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นโดยฟังอาจารย์ทางศาสนา</li><li>๘) วรตะ ปฏิบัติพรตทางศาสนาโดยไม่พยายามหลีกเลี่ยง</li><li>๙) ชปะ ท่องมนต์เป็นประจำทุกวัน</li><li>๑๐) ตปัส บำเพ็ญตบะตามคำแนะนำของอาจารย์</li></ul>	กรมการศาสนา. ศาสนาสร้างสันติ. พ.ศ.๒๕๔๙ :หน้า ๑๔๑-๑๔๙

ลำดับ ที่	ศาสนา	จริยธรรมพื้นฐาน	ที่มาของข้อมูล
๕	ซิกข์	<p><b>๑. ศาสนาซิกข์กำหนดระเบียบวินัยให้ปฏิบัติ ดังนี้</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) วินัยทางกาย ได้แก่ การให้บริการคนอื่นทางกายและทางวาจา เป็นการให้ทาน</li><li>๒) วินัยทางศีลธรรม ได้แก่ การหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ไม่มีความเห็นแก่ตัว</li><li>๓) วินัยทางจิตใจ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว มีจิตใจอยู่กับพระเจ้า</li></ul> <p><b>ศาสนวินัย (กูราเฮ็ด)</b> ข้อห้ามที่ไม่ควรปฏิบัติ ห้ามกระทำการโหดต่อเกศา ห้ามรับประทานอาหารที่ทำจากสัตว์ที่ได้รับการทรมาน ห้ามล่วงเกินทางเพศบุคคลอื่นและห้ามเสพสิ่งเสพติด</p> <p><b>๒. สัจธรรมในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบและศาสนวินัยของศาสนาซิกข์</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) สวดภาวนา “นาม-วาเฮ่คุรุ” ทุกขณะจิต</li><li>๒) ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบและศาสนวินัยของซิกข์</li><li>๓) ประกอบสัมมาชีวะโดยสุจริตธรรมในรูปของฆราวาส</li><li>๔) รับใช้บริการสังคมและเพื่อมนุษย์ด้วยกาย วาจา ใจ และทรัพย์โดยไม่หวังผลตอบแทน</li><li>๕) ดำรงชีวิตในรูปของฆราวาส ไม่ล่วงเกินสามี ภรรยา หรือหญิงผู้อื่น</li><li>๖) นับถือและเคารพในสิทธิของสตรีอื่นเสมือนมารดา พี่สาว น้องสาว บุตรีของตน</li><li>๗) ฝึกอบรมจิตใจ นำพระธรรมมาปฏิบัติยึดเหนี่ยวในการที่จะเอาชนะมาร (ความชั่วร้าย) ที่จะมาครอบงำจิตใจ และการดำรงชีวิต</li><li>๘) มารทั้ง ๕ ในศาสนาซิกข์ คือ ตัณหา (กาม) ความโกรธ ความโลภ ความหลง (โมหะ) และความอหังการ</li></ul>	<p>๑.กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย. ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๒๐๕</p> <p>๒.กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๑๕๑</p>

### หลักคำสอนทางศาสนาของ ๕ ศาสนา ที่เสริมสร้างสังคมให้สงบสุขร่มเย็น

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๑	การทำความดี ละเว้นความชั่ว	พระพุทธศาสนา	<p><b>๑. เบญจศีล</b> (ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจ ไม่พูดปด ไม่ดื่มของมึนเมา)</p> <p><b>๒. เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม</b> (ธรรมอันดีงามห้าอย่าง, คุณธรรม ๕ ประการ คู่กับเบญจศีล เป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ผู้รักษาเบญจศีลควรมีไว้ประจำใจ</p> <p>๑) เมตตาและกรุณา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ คู่กับศีลข้อที่ ๑</p> <p>๒) สัมมาอาชีวะ คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต คู่กับศีลข้อที่ ๒</p> <p>๓) กามสังวร คือ ความสังวรในกาม, ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส คู่กับศีลข้อที่ ๓</p> <p>๔) สัจจะ คือ ความสัตย์ ความซื่อตรง คู่กับศีลข้อที่ ๔</p> <p>๕) สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท คู่กับศีลข้อที่ ๕</p> <p><b>๓. มรรค ๘</b></p> <p>๑. สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) หมายถึง ความรู้ในอริยสัจ ๔</p> <p>๒. สัมมาสังกัปปะ (ความคิดที่ถูกต้อง) หมายถึง ความคิดในการออกจากกาม ความไม่พยาบาท และการไม่เบียดเบียน</p> <p>๓. สัมมาวาจา (วาจาที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากการพูดเท็จ พยาบาท ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ</p> <p>๔. สัมมากัมมันตะ (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) หมายถึง เจตนาละเว้นจากการฆ่า โจรกรรม และการประพฤตินอกใจ</p> <p>๕. สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากมิชฉาชีพ</p> <p>๖. สัมมาภยณะ (ความเพียรที่ถูกต้อง) หมายถึง สัมปปธาน ๔ คือ ความพยายาม ป้องกันอกุศลที่ยังไม่เกิด ละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลที่ยังไม่เกิด และดำรงรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว</p> <p>๗. สัมมาสติ (การมีสติที่ถูกต้อง) หมายถึง สติปัฏฐาน ๔</p> <p>๘. สัมมาสมาธิ (การมีสมาธิที่ถูกต้อง) หมายถึง ฌาน ๔</p>	<p>๑. พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), มรรคมีองค์ ๘, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.</p> <p>๒. กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๑๖-๒๐</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		อิสลาม	<p><b>๑. หลักคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ (บท) ที่ ๓ โองการที่ ๑๐๕</b> "สุเจ้าจงทำเถิด อัลลอฮ์ และศาสนทูตของพระองค์ และบรรดาศรัทธาชน จะเห็นการกระทำของสุเจ้าและ สุเจ้าจะถูกนำกลับไปยังพระผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งเร้นลับ และสิ่งเปิดเผย แล้วพระองค์จะทรงแจ้งแก่สุเจ้า ในสิ่งที่สุเจ้าได้กระทำไว้" ซึ่งคำสอนดังกล่าวสอนให้มนุษย์ทำความดีละเว้นความชั่ว โดยให้มนุษย์ได้รับรู้ว่ามีผู้ที่คอยมองดูการกระทำของเขาตลอดเวลา จะส่งผลในแง่ของความลุ่มลึกในการชำระขัดเกลากการกระทำและเจตคติของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความระมัดระวังความประพฤติมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ารู้ว่าอัลเลาะห์ ศาสดา และผู้ศรัทธาเป็นผู้คอยดูการกระทำของตน</p> <p><b>๒. หลักปฏิบัติ ๕ ประการ ได้แก่</b></p> <p>๑) การปฏิญาณตน หมายถึง การปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ และมุฮัมมัดเป็นศาสดาและศาสนทูตของอัลเลาะห์</p> <p>๒) การละหมาด หมายถึง การก้มกราบอัลเลาะห์ ด้วยอิริยาบถที่กำหนด ทั้งร่างกาย วาจา และหัวใจ</p> <p>๓) การจ่ายซะกาต หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สินครบพิกัดที่กำหนดและครบรอบปี ให้แก่ผู้มีสิทธิ์รับซะกาตแปดจำพวก ได้แก่ คนอนาถา คนขัดสน ผู้จัดเก็บซะกาต ผู้เข้ารับอิสลาม ทาส คนที่มีหนี้สินล้นพ้น คนที่ทำงานในหนทางของอัลเลาะห์ และคนเดินทาง</p> <p>๔) การถือศีลอด หมายถึง การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ การมีเพศสัมพันธ์ และกิเลสต่าง ๆ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งแสงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นจึงบริโภคได้ปกติตลอดคืน การถือศีลอดโดยทั่วไป เรียกว่า "ถือบวช"</p> <p>๕) การประกอบพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย</p>	กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๑๓๖

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		คริสต์	<p>๑. การปฏิบัติตามบัญญัติ ๑๐ ประการ (อพยพ20:1-17)</p> <p>๑.๑) นิกายคาทอลิก (Catholicism)</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกจากเรา อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้เหล่านั้น</li><li>๒) อย่าเอ่ยนามของพระเจ้าโดยไม่สมเหตุผล</li><li>๓) จงถือวันอาทิตย์เป็นวันศักดิ์สิทธิ์</li><li>๔) จงนับถือบิดามารดา</li><li>๕) อย่างฆ่าคน</li><li>๖) อย่าผิดประเวณี</li><li>๗) อย่างลักทรัพย์</li><li>๘) อย่าใส่ความนินทา</li><li>๙) อย่าคิดมิชอบ</li><li>๑๐) อย่างโลภสิ่งใดของผู้อื่น</li></ul> <p>๑.๒) นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestantism)</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) อย่ามีพระเจ้าอื่นนอกเหนือจากเรา</li><li>๒) อย่าทำรูปเคารพสำหรับตนหรือกราบไหว้รูปเหล่านั้น</li><li>๓) อย่าเอ่ยพระนามของพระเจ้าอย่างไม่สมควร หรือไม่สมเหตุผล</li><li>๔) จงถือสะบาโต (วันที่เจ็ด) เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ (ไปโบสถ์ในวันอาทิตย์) /จงรักษาวันสะบาโต</li></ul>	กรมการศาสนา. ศาสนาสร้างสันติ. พ.ศ.๒๕๔๙:หน้า ๑๑๘-๑๑๙

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>/สำหรับมูลนิธิเซเว่นธ์เดย์แอ็ดเวนตีสจะนำคริสต์ศาสนิกชนนิกายโรมันคาทอลิก (สะบาโต) ในวันเสาร์</p> <p>๕) จงนับถือบิดามารดา</p> <p>๖) อย่าฆ่าคน</p> <p>๗) อย่าล่วงประเวณี</p> <p>๘) อย่าลักทรัพย์</p> <p>๙) อย่าคิดมิชอบโดยกล่าวมุสา อย่าเป็นพยานเท็จ</p> <p>๑๐) อย่าโลภสิ่งใดของผู้อื่น</p> <p><b>๒. จงรักศัตรู</b> อธิษฐานอวยพรผู้ที่ข่มเหงเพราะเหตุแห่งความชอบธรรม (มัทธิว 5:43-44)</p> <p><b>๓. การห่างไกลจากความชั่ว</b> “มีหกสิ่งที่พระเจ้าทรงเกลียด มีเจ็ดสิ่งซึ่งเป็นที่น่าเกลียดน่าชังสำหรับพระองค์ ตายโส ลิ่นมูสา และมีือที่ทำโลหิตไร้มืดให้ตก จิตใจที่คิดแผนงานโหดร้าย เท้าซึ่งรีบวิ่งไปสู่ความชั่ว พยานเท็จซึ่งหายใจออกเป็นคำมุสา และคนผู้หวนความแตกร้างท่ามกลางพวกพี่น้อง” (สุภาพิต 6:16-19)</p>	



ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		พราหมณ์-ฮินดู	<p>สามานยธรรม (หลักธรรม ๑๐ ประการ)</p> <ol style="list-style-type: none"><li>๑) ธฤติ ได้แก่ ความมั่นคง ความกล้าหาญ คือเพียรพยายามจนสำเร็จ ประโยชน์ตาม ที่ประสงค์</li><li>๒) กษมา ได้แก่ ความอดทน หรืออดกลั้น คือมีความพากเพียรพยายาม</li><li>๓) ทม ได้แก่ การระงับใจ การข่มจิตใจ คือไม่ปล่อยใจให้หวั่นไหว</li><li>๔) อัสเตย ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่ทำโจรกรรม</li><li>๕) ศោจ ได้แก่ ความบริสุทธิ์ การทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ</li><li>๖) อินทริยนิครห ได้แก่ การระงับอินทรีย์ ๑๐ ประการ คือ หมั่นสำรวจตรวจสอบ ตนเองอยู่เสมอว่า อินทรีย์ทั้ง ๑๐ ได้รับการบริหารหรือใช้ไปในทางที่ถูกที่ควร หรือไม่ จุดประสงค์คือไม่ต้องการให้มนุษย์ ปล่อยอินทรีย์มั่วเมวจนเกินไปให้รู้จักพอ</li><li>๗) ธี ได้แก่ ปัญญา สติ ความคิด คือ มีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมะ สังคัม และวัฒนธรรม</li><li>๘) วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา คือ มีความรู้ลึกซึ้ง</li><li>๙) สตย ได้แก่ ความจริง ความเห็นอันบริสุทธิ์ คือมีความจริงใจให้กัน</li><li>๑๐) อโกรธ ได้แก่ ความไม่โกรธ คือมีขันติ ความอดทน และโสรจจะ ความสงบเสงี่ยม นั่นคือ เอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ ไม่อาฆาตมุ่งร้ายต่อใคร</li></ol>	<p>๑.กรมการศาสนา. คู่มือปฏิบัติงาน ศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ. ๒๕๔๘: หน้า ๙๒-๙๓</p> <p>๒.กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๑๖-๑๒๓</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p><b>๒. ยมะ คือ วินัย ศีล ๑๐ ประการ</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) อหิงสา การไม่ทำร้ายคนอื่นทั้งกาย วาจา ใจ</li><li>๒) สัตยะ ความสัตย์ ยึดมั่นในความสัตย์ งดเว้นการพูดเท็จ</li><li>๓) อัศตยะ ไม่ลักทรัพย์ รักษาคุณธรรมแห่งการไม่ลักทรัพย์</li><li>๔) พรหมจรรย์ หรือพรหมจรรย์ ประพฤติตัวเช่นพรหมจรรย์ ควบคุมกามารมณ์</li><li>๕) กษมา ความอดทนอดกลั้น ความเพียร</li><li>๖) ธตฺติ ความมีจิตใจแน่วแน่มั่นคง</li><li>๗) ทยา ความกรรณา</li><li>๘) อรชวะ ความซื่อตรง</li><li>๙) มิทาทระ ควบคุมการบริโภคอาหาร</li><li>๑๐) เสาจะ ความสะอาดบริสุทธิ์ทั้งกายและใจ</li></ul> <p><b>๓. นียมะ จริยธรรมทางกายและใจ ๑๐ ประการ</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) หรี ความละเอียดต่อการทำชั่ว</li><li>๒) สันโตษะ ความสันโดษ ดำรงชีวิตด้วยความพึงพอใจราบเรียบอย่างมีความสุข</li><li>๓) ทาน การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน</li><li>๔) อัสดิกยะ มีศรัทธาแนบแน่น เชื่อในพระเจ้าโดยไม่ความเคลือบแคลงสงสัย เชื่อมั่นในเส้นทางที่จะดำเนินไปสู่โมกษะ ความหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด</li><li>๕) อีศวรปุชณะ ปลูกฝังความภักดีต่อพระเป็นเจ้าด้วยการบูชาและทำสมาธิทุกวัน</li><li>๖) สิทธานตศรวณะ ฟังคำสอนจากคัมภีร์ทางศาสนา</li></ul>	

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			๓) มติ พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นโดยฟังอาจารย์ทางศาสนา ๘) วรตะ ปฏิบัติพรตทางศาสนาโดยไม่พยายามหลีกเลี่ยง ๙) ขปะ ท่องมนต์เป็นประจำทุกวัน ๑๐) ตปัส บำเพ็ญตบะตามคำแนะนำของอาจารย์	
		ซิกข์	<b>๑. การเข้าถึงสุขอันเป็นนิรันดร์ หรือนิรวาณ ๕ ประการ</b> ๑) ธรรมชั้นท์ คือการประกอบกรรมดี ๒) คิอาณชั้นท์ คือ การมีปัญญา ๓) สรันชั้นท์ คือ การปิดอิมเอิบใจในธรรม ๔) กรรมชั้นท์ คือ การมีกำลังจิตแน่วแน่มั่นคงไม่หวาดกลัว ๕) สัจชั้นท์ คือ การเข้าถึงสัจจะ หรือการหลอมรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระเจ้า <b>๒. สัจธรรมในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์วาฮิบและศาสนวินัยของศาสนาซิกข์</b> ๑) สวดภาวนา “นาม-วาเฮ่คุรุ” ทุกขณะจิต ๒) ศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์วาฮิบและศาสนวินัยของซิกข์ ๓) ประกอบสัมมาชีวะโดยสุจริตธรรมในรูปของฆราวาส ๔) รับผิดชอบต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกาย วาจา ใจ และทรัพย์โดยไม่หวังผลตอบแทน ๕) ดำรงชีวิตในรูปของฆราวาส ไม่ล่วงเกินสามี ภรรยา หรือหญิงผู้อื่น ๖) นับถือและเคารพในสิทธิของสตรีอื่นเสมือนมารดา พี่สาว น้องสาว บุตรีของตน ๗) ฝึกอบรมจิตใจ นำพระธรรมมาปฏิบัติยึดเหนี่ยวในการที่จะเอาชนะมาร (ความชั่วร้าย) ที่จะมาครอบงำจิตใจและการดำรงชีวิต ๘) มารทั้ง ๕ ในศาสนาซิกข์ คือ ตัณหา (กาม) ความโกรธ ความโลภ ความหลง (โมหะ) และความอหังการ	๑.กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๒๐๕ ๒.กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๕๑

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๒	ความเมตตา	พระพุทธศาสนา	<p>๑. พรหมวิหาร ๔ ในเรื่องเมตตา (ความรัก ความปรารถนาดี) กรุณา (ความสงสารช่วยให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข) และอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง)</p> <p>๒. สारณียธรรม ๖ ในเรื่องเมตตากรรม (การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยกิริยาที่สุภาพ) เมตตาวจีกรรม (การบอกกล่าว สั่งสอน แนะนำด้วยความหวังดี) เมตตาโมโนกรรม (การ ตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน) สาราณโกคิตา ( การแบ่งปันโดยชอบธรรม) และทิสฺสุสัมมัญญาตา (การเห็นชอบร่วมกัน)</p>	<p>กรมการศาสนา. การสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยมิติทางศาสนา. ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ : หน้า ๒๗-๒๘</p>
		อิสลาม	<p>๑. หลักเมตตาธรรมในกรอบอัล-กุรอาน          ในซูเราะฮ์ อัล-อัมปียาฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๐๗ อัลเลาะห์ (ซ.บ.) ทรงตรัสว่าความว่า :          “เรามีได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใดเลยนอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่โลกทั้งผองเท่านั้น”</p> <p>๒. หลักเมตตาธรรมในกรอบของอัล-หะดีษ ๑) ท่านนบีมูฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : “ผู้ใดไม่เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ อัลเลาะห์จะไม่เมตตาแก่เขาเช่นกัน” (รายงานโดยบุคอรีย์และมุสลิม)</p> <p>๒) ท่านนบีมูฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : “ผู้ใดไร้เมตตาธรรม ผู้นั้นย่อมมิได้รับเมตตาตอบ” (รายงานโดย บุคอรีย์และมุสลิม)</p> <p>๓) ท่านนบีมูฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : “พวกท่านจงมีเมตตาต่อผู้ที่อยู่ในผืนแผ่นดินเถิด ผู้ที่อยู่ในฟากฟ้าจะทรงเมตตาต่อพวกท่าน” (รายงานโดย อัล-ญะบะรอนีย์และอัล-ฮาเก็ม)</p> <p>๔) ท่านนบีมูฮัมมัด (ซ.ล.) ได้กล่าวว่า : “ผู้ใดไม่เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ อัลเลาะห์จะไม่เมตตาแก่เขาเช่นกัน” (รายงานโดยบุคอรีย์และมุสลิม)</p>	<p>ปริญญา ประหยัดทรัพย์ .เมตตาธรรมหนึ่งในคุณสมบัติของมุสลิมที่แท้จริง เมตตาธรรม หนึ่งในคุณสมบัติของมุสลิมที่แท้จริง . ๒๕๕๕          (https://quran73.wordpress.com)</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		คริสต์	<p>๑.หลักความรัก (ความเมตตา) พระเยซูคริสต์ทรงสอน “ให้รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม้กระทั่งศัตรู” เช่น จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง</p> <p>๒. คำเทศนาของพระเยซู เรื่องผู้เป็นสุข “ บุคคลใดมีใจเมตตากรุณา ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าเขาจะได้รับความเมตตากรุณาตอบ”</p> <p>๓.การเพื่อแม่เจ้าจาน (1ยอห์น 3:17) “แต่ถ้าใครมีทรัพย์สมบัติในโลกนี้ และเห็นพี่น้องของตนขัดสน แล้วยังไม่เปิดใจช่วยเขา ความรักของพระเจ้าจะดำรงอยู่ในคนนั้นได้อย่างไร?”</p> <p>๔. การผดุงความยุติธรรม (ยากอบ 1:27) “ธรรมะที่บริสุทธิ์ไร้มลทินเฉพาะพระพักตร์พระเจ้าพระบิดานั้นคือการช่วยเหลือเด็กกำพร้า และหญิงม่ายที่มีความทุกข์ร้อน และการรักษาตัวให้พ้นจากราคีของโลก” (หญิงม่ายและเด็กกำพร้า เป็นบุคคล เชิงสัญลักษณ์ของผู้ที่ถูกเอาเปรียบในสังคมสมัยพระคัมภีร์)</p>	<p>กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๑๖๒-๑๖๓</p>
		พราหมณ์-ฮินดู	<p>๑. สามานยธรรม ในเรื่อง กษมา การให้อภัยผู้อื่นโดยถือเอาเมตตาเป็นที่ตั้ง</p> <p>๒. หลักยมะ (ศีล ๑๐ ข้อ) ในเรื่องของ “ทยา” ความเมตตา กรุณา ให้อภัย ต่อเพื่อนมนุษย์ “ทมะ” มีสติ ระงับจิตใจด้วยสำนึกในเมตตา และ “อหิงสา” การไม่เบียดเบียน ทำร้ายผู้อื่นทั้งกาย วาจา ใจ ดำเนินชีวิตเต็มไปด้วยความกรุณาให้ความเคารพต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิด</p>	<p>กรมการศาสนา.คู่มือ ปฏิบัติงานศาสนิก สัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๔๘: หน้า ๙๒-๙๓</p>
		ซิกข์	<p>การทำเซว่า เป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของชาวซิกข์ คือการรับใช้และบริการชุมชน สังคมด้วยทางกาย วาจาและใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน แสดงออกถึงความเสียสละและอ่อนน้อมถ่อมตน</p>	<p>กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๒๐๕</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๓	ความกตัญญู	พระพุทธศาสนา	<p><b>๑. ทิศ ๖</b> การปฏิบัติระหว่างบุคคลใน ๖ ฐานะ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติอันดีต่อบุคคลต่างๆ รอบตัวของทุกๆ คนเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม ความสุขในการดำเนินชีวิตของทุกคน ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในชีวิตของทุกคนในสังคม</p> <p>๑) ปุรัตถิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องหน้า คือ บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย และผู้มีอุปการะอื่นๆ ที่เลี้ยงดูเรามา โดยบุตรมีหน้าที่ต่อบิดา เลี้ยงดูท่าน ดำรงวงศ์สกุล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับให้ทำบุญอุทิศให้ท่าน ในขณะที่บิดา มารดามีหน้าที่ต่อบุตร ห้ามปรามป้องกันจากความชั่ว ดูแลฝึกอบรมให้ตั้งอยู่ในความดีให้การศึกษาศิลปวิทยา เป็นธุระเมื่อคราวจะมีคู่ครองที่สมควรและมอบทรัพย์สมบัติให้เมื่อถึงโอกาส</p> <p>๒) ทักขินทิส หมายถึง ทิศเบื้องขวา คือ ครูบาอาจารย์ที่พร่ำสอนวิชา โดยศิษย์มีหน้าที่ต่อครูคือ แสดงความเคารพ รับคำแนะนำ ช่วยบริการเรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ และครูมีหน้าที่ต่อศิษย์คือ ฝึกอบรมให้เป็นคนดี สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ส่งเสริมยกย่องความดีงามให้ปรากฏ และสร้างความคุ้มภัยให้สารทิส</p> <p>๓) ปัจฉิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องหลัง คือ ภรรยา และสามี ผู้เป็นคู่ชีวิต ที่คอยให้กำลังใจ โดยสามีมีหน้าที่ต่อภรรยา คอยยกย่องให้เกียรติสมฐานะ ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน และภรรยาหน้าที่ต่อสามี จัดงานบ้านให้เรียบร้อย สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่าย ไม่นอกใจ รักษาทรัพย์ที่หามาได้และขยันเอาการเอางาน</p> <p>๔) อุตตรทิส หมายถึง ทิศเบื้องซ้าย คือ มิตรสหายที่คอยช่วยเหลือครั้งเมื่อตกทุกข์ได้ยาก มิตรสหายมีหน้าที่ต่อมิตร คือเผื่อแผ่แบ่งปัน พุดจามีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ซื่อสัตย์จริงใจ</p>	<p>๑. กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น พ.ศ. ๒๕๕๔ : หน้า ๓๕-๓๖</p> <p>๒. สืบค้นใน <a href="http://www.kalyanamitra.org/uni-boon/mar48/p57/c57.htm">www.kalyanamitra.org/ uni-boon/mar48/p57/c57.htm</a></p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๕) อุปริมทิส หมายถึง ทิศเบื้องบน คือ สามเณร ภิกษุ ภิกษุณีผู้มีศีลอันสูงกว่าที่คอยพรา สอนธรรม โดยคุณุหัตถ์หรือพุทธศาสนิกชนมีหน้าที่ต่อพระสงฆ์ คือ ทำ คิด พุด ทำสิ่งใดด้วย เมตตา ต้อนรับด้วยความเต็มใจ อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔</p> <p>๖) เทภูจิมทิส หมายถึง ทิศเบื้องล่าง คือ บริวารหรือผู้รับใช้ที่คอยปรนนิบัติต่อนายจ้าง โดย นายจ้างมีหน้าที่จัดงานให้ตามความเหมาะสม ให้ค่าจ้างตามสมควร แบ่งปันให้มีวันหยุด พักผ่อน และคนรับใช้มีหน้าที่ต่อนายจ้าง คือ เริ่มทำงานก่อน เลิกงานทีหลัง ซื่อสัตย์ ทำการ งานให้เรียบร้อย นำความดีและกิจการของนายจ้างไปเผยแพร่</p> <p><b>๒. มงคล ๓๘ ประการ</b> ในข้อมงคลที่ ๒๕ มีความกตัญญู รู้บุญคุณ พ่อ แม่ คนเฒ่าแก่แล อาจารย์ ท่านทรงศีลจอมมุณินทร์ ปิ่นเกล้า เจ้าธานีหาวิธึ แทนคุณ สมดุลกัณ</p>	
		อิสลาม	<p><b>๑. โองการในคัมภีร์อัลกุรอาน</b></p> <p>๑) กล่าวย่อว่าหัวใจของศาสนาอิสลามคือ การยึดมั่นในอัลลอฮ์ปฏิเสธการยึดมั่นสิ่งอื่นใด เป็นพระเจ้า ควบคู่กับการยำถึถึงความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติต่อบิตามารดา (๑๗:๒๓-๒๔)</p> <p>๒) ให้บุตรมีสัมมาคารวะและดูอาให้แก่ท่านด้วยความเมตตาและความอ่อนโยนเช่นที่ท่าน ได้เมตตาเอ็นดูตนเมื่อตนยังเยาว์ ไม่แสดงกิริยาและวาทาที่หยาบคายหรือแสดงกิริยาขุ่นเคือง ต่อท่าน (๔:๓๖,๖:๑๕๒,๑๗:๒๓)</p>	กรมการศาสนา. วิถีศาสนิกใน ประเทศไทย. ๒๕๖๑:หน้า ๑๐๒

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๒.ท่านนบีมูฮัมหมัด ได้กล่าวว่า : สวรรค์อยู่ใต้เท้าของมารดา และสอนว่า “ บุคคลพึงแสดงความเคารพและอาทรต่อพ่อแม่ของตนด้วยการกระทำ ๔ อย่าง</p> <p>๑) ดุอาห์ และอภัยบาปให้แก่ท่าน ๒) ปฏิบัติตามสัญญาที่ท่านทำไว้ให้ครบถ้วน</p> <p>๓) รักษาความสัมพันธ์กับญาติ เพราะญาติเกิดขึ้นเนื่องจากพ่อแม่</p> <p>๔) ให้ความเคารพต่อมิตรสหายของท่าน</p>	
		คริสต์	<p>๑. บัญญัติ ๑๐ ประการข้อ ๕ จงนับถือบิดามารดา (อพยพ 20:12)</p> <p>๒. บัญญัติพระเจ้า “จงนับถือให้เกียรติบิดามารดาของเจ้า เพื่ออายุของเจ้าจะได้ยืนนานบนแผ่นดิน ซึ่งพระเจ้าของเจ้าประทานให้เจ้า” (อพยพ 20:12) “จงนับถือบิดาของเจ้าด้วยความเคารพเหนือเกล้า อย่าลืมนับถือผู้ให้กำเนิดด้วยความเจ้บปวด อย่าลืมนับถือทั้งสองเป็นผู้บังเกิดเกล้า พระคุณท่านต่อเจ้าจะเอาอะไรมาตอบแทนได้” (บุตรสิรา ๗ :๒๗-๒๘)</p> <p>๓. ลูกรักจงฟังบิดาของเจ้าผู้ให้กำเนิดเจ้าและอย่าดูหมิ่นคำสอนของมารดาของเจ้าเมื่อนางแก่ (สุภาซิต 23.22)</p> <p>๔. การเลี้ยงดูคนในครอบครัว (1 ทิโมธี 5:8)          “ถ้าใครไม่เลี้ยงดูญาติพี่น้อง และโดยเฉพาะคนในครอบครัวแล้ว คนนั้นก็ปฏิเสธความเชื่อ และชั่วยิ่งกว่าคนที่ไม่เชื่อเสียอีก”</p>	<p>๑.กรมการศาสนา. วิถี ศา ส นิก ใน ประเทศไทย . ๒๕๖๑:หน้า ๑๐๒</p> <p>๒.กรมการศาสนา. วิถี ศา ส นิก ใน ประเทศไทย . ๒๕๖๑:หน้า ๑๖๘-๑๖๙</p>
		พราหมณ์-ฮินดู	<p>๑. นิยม ในเรื่องชยา การเคารพบูชา บิดามารดา ครูอาจารย์ พระธรรม คัมภีร์พระเวท พระพรหม</p> <p>๒. อาศรมธรรม หลักคำสอนที่ครูอาจารย์มีต่อศิษย์ที่จะออกจากอาศรม ข้อ ๑๑ มาตฤเทโว ภว จงถือว่ามารดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง ข้อ ๑๒. ปิตฤเทโว ภว จงถือว่าบิดาเป็นเสมือนพระเจ้าองค์หนึ่ง</p> <p>๓.บัญญัติการปฏิบัติระหว่างบุคคล ข้อ ๔. บุตรธรรมและศิษยธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของบุตรต่อบิดามารดาและครูอาจารย์ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลที่จงรักภักดีต่อบิดามารดา ผู้นั้นเป็นผู้ชนะโลก บุคคลที่จงรักภักดีต่อครูอาจารย์ ผู้นั้นชนะพรหมโลก บุคคลที่ได้ทำความเคารพบิดา</p>	<p>กรมการศาสนา.คู่มือปฏิบัติงานศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๔๘: หน้า ๗๔ ๘๑ และ ๙๓</p>



ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>มารดา ครูอาจารย์ ผู้นั้นได้ปฏิบัติธรรมทุกประการ แต่ผู้ที่ดูถูกสถานะแห่งทั้งสามนี้แล้ว ผู้นั้นยอมไม่ถึงซึ่งความสำเร็จ ผู้ต้องการความสำเร็จต้องและมีความสุขชีวิตนี้หรือชีวิตหน้า บุคคลนั้นต้องเคารพบิดา มารดาและครู อาจารย์อย่างจริงจัง ต้องอยู่ในโอวาทเชื่อฟังถ้อยคำปฏิบัติตามคำสั่งสอนของท่านอย่างเคร่งครัด</p>	
		ซิกข์	<p>ข้อเชื่อของชาวซิกข์ เชื่อว่า การเชื่อฟังบุพการีเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูทวดเทที่ที่ดีที่สุด และเป็นที่ยิ่งปรารถนาของบิดามารดา เป็นของขวัญที่ดีที่สุดในที่บิดามารดาต้องการจะได้รับจากบุตรผู้กตัญญู</p>	<p>๑. Sri Guru Grantha Sahib, Sarang, Fourth Mehl, p.๑,๒๐๐ ๒.กรมการศาสนา. วิถี ศา ส นิก ใน ประเทศไทย . ๒๕๖๑:หน้า ๒๘๘</p>
๔	การเสียสละหรือการสงเคราะห์	พระพุทธศาสนา	<p>๑. สังคหัตถุธรรม ในเรื่อง ทาน (การให้) และ อุตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) ๒. มงคล ๓๘ ประการ ในข้อมงคลที่ ๑๒ การสงเคราะห์ภริยา มงคลที่ ๑๓ การสงเคราะห์บุตร และมงคลที่ ๑๙ การสงเคราะห์ญาติทั้งหลาย</p>	<p>กรมการศาสนา. การสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยมิติทางศาสนา. ปี พ.ศ.๒๕๕๗ : หน้า ๒๖</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		อิสลาม	<p><b>การจ่ายชะกาต</b> การจ่ายชะกาต หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สินในอัตรา ร้อยละ ๒.๕ % เมื่อครบปีกัณฑ์ที่กำหนดและครบรอบ ๑ ปี ให้แก่ผู้มีสิทธิรับ ชะกาต แปดจำพวก ได้แก่ คนอนาถา คนขัดสน ผู้จัดเก็บชะกาต ผู้เข้ารับอิสลาม ทาส คนที่มีหนี้สินล้นพ้น คนที่ทำงานในหนทางของอัลเลาะห์ และคนเดินทาง การจ่ายชะกาตเป็นข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติ ชาวมุสลิมถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้อง สละทรัพย์สินของตนในอัตราร้อยละ ๒.๕ เพื่อแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นเป็นการกล่อมเกล่า จิตใจให้เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน</p>	<p>กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย ไทย.พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๑๓๖</p>
		คริสต์	<p><b>๑.หลักความรัก (การให้ทาน)</b> พระเยซูคริสต์ทรงสอน “ให้รักเพื่อนมนุษย์ เหมือนรักตัวเอง ให้รักแม่กระทั่งศัตรู” เช่น รู้จักการให้อภัยและเสียสละ ท่าน ทำสิ่งใดต่อพี่น้องผู้ต่ำต้อยที่สุดของเราคนหนึ่ง ท่านก็ทำสิ่งนั้นต่อเรา (มัทธิว 25:40)</p> <p><b>๒.</b> “ถ้าพี่น้องชายหญิงคนไหนขาดแคลนเสื้อผ้าและอาหารประจำวัน แล้วมีใครใน พวกท่านกล่าวกับเขาทั้งหลายว่า “ขอให้กลับไปอย่างมีความสุข ให้อบอุ่น และอิม หมายสำราญเถิด” แต่ไม่ได้ให้สิ่งจำเป็นฝ่ายกายแก่พวกเขา จะมีประโยชน์อะไร?” (ยากอบ 2:16)</p>	<p>กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๙๓</p>
		พราหมณ์-ฮินดู	<p><b>หลักนิยมะ (จริยธรรมทางกายและใจ ๑๐ ประการ)</b> ในเรื่องของการให้โดย ไม่หวังสิ่งตอบแทน</p>	<p>กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๖</p>
		ซิกข์	<p><b>๑.ระเบียบวินัยในการปฏิบัติตน</b> ในเรื่องของ วินัยทางกาย คือ การบริการผู้อื่นทาง กายและวาจา เช่น การให้ทาน</p> <p><b>๒. หลักสัจธรรม</b> ในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบและศาสนวินัยของศาสนา ซิกข์ ในข้อที่ ๔ รับผิดชอบสังคมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกาย วาจา ใจ และทรัพย์สินโดยไม่ หวังผลตอบแทน</p>	<p>กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๕๑</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๕	ความเพียรสู่ความสำเร็จ	พระพุทธศาสนา	อิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑) ฉันทะ ความเต็มใจ พอใจที่จะทำ ๒) วิริยะ ความเพียรพยายามสิ่งนั้นให้สำเร็จ ๓) จิตตะ ใฝ่หา ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ๔) วิมังสา หมั่นตรិตรอง หาวิธี หาเหตุผลแก้ไขปัญหাজนบรรลุเป้าหมาย	กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๒๑
		อิสลาม	การละหมาด หมายถึง การก้มกราบอัลเลาะห์ ด้วยอิริยาบถที่กำหนด ทั้งร่างกาย วาจา และหัวใจ โดยมุสลิมต้องละหมาดวันละ ๕ ครั้ง ผู้ทำ ละหมาดอย่างสม่ำเสมอแสดงถึงความอดทน มุ่งมั่นเพียรในการระลึกถึง พระเจ้า การทำความดีเพื่อขจัดความหมองหม่นทางอารมณ์ ฝึกระเบียบ วินัย และซื่อสัตย์สุจริต	กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๖๒
		คริสต์	๑) จงสงบอยู่ต่อพระเจ้า, และเพียรรอคอยพระองค์อยู่ ( สดุดี 37:7-8) ๒) เราจะได้มีความหวังโดยความเพียรและความขุใจด้วยพระคัมภีร์ (โรม 15:4) ๓) ให้ตามเยี่ยงอย่างแห่งคนเหล่านั้นที่อาศัยความเชื่อและความเพียรจึงได้รับ ตามพระสัญญาเป็นมรดก, ฮีบ. 6:12-15 ๔) ลืมสิ่งที่ผ่านไปแล้วเสีย และโน้มตัวบากบั่นไปสู่หลักชัยที่อยู่ข้างหน้า (ฟิลิปปี 3:12-15)	www.lds.org/scriptur es/gs/endure_pati ence?lang=tha
		พราหมณ์-ฮินดู	๑. สามานยธรรม ๑๐ ประการ ในข้อ ธฤติ คือ การมีจิตใจมุ่งมั่น พยายามไปสู่เป้าหมาย สร้างพลังใจให้เข้มแข็ง มีความขยันเอาชนะ อุปสรรค ๒. หลักยมะ ในข้อ กษานติ ได้แก่ขันติ คือความเพียร ความอดกลั้นหรือ ความอดทน	กรมการศาสนา.คู่มือ ปฏิบัติงานศาสนิก สัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๕๘: หน้า ๘๒-๘๓ และ ๙๒-๙๓

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		ซิกข์	หลักคำสอนการบรรลุเป้าหมายสูงสุดเรื่องการเข้าถึงสุขอันเป็นนิรันดร์ หรือนิรวาณ ข้อที่ ๔ กรรมชั้นที่ ๓ การมีกำลังจิตแน่วแน่มั่นคงไม่หวาดกลัวในการทำความดีด้วยปัญญา เพื่อเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า	กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๒๐๕
๖	สามัคคีปรองดอง	พระพุทธศาสนา	<p><b>๑. สาราณียธรรม ๖</b> หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึง เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) เมตตาทายกรรม คือการช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ</li> <li>๒) เมตตาวิกรรม คือบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำ ตักเตือนด้วยความหวังดี</li> <li>๓) เมตตาโมกรรม คือตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน</li> <li>๔) สาธารโภคิตา คือ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน</li> <li>๕) สีสสามัญญตา คือ มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน พกติดนด้วยความสุจริตถูกต้องตามระเบียบ ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ</li> <li>๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ มีความเห็นชอบร่วมกันเป็นหลักสำคัญในการขจัดปัญหา</li> </ol> <p><b>๒. อปริหานิยธรรม</b> หมายถึง ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม แต่เป็นธรรมเพื่อความเจริญ ซึ่งบุคคล ปฏิบัติตามอปริหานิยธรรม บุคคลนั้น จะมีแต่ความเจริญ ความก้าวหน้าในชีวิต ไม่มีความเสื่อม ความเสียหาย อันเป็นอุปการะมากสำหรับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหาร หมู่ชน และคนในสังคม</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) จัดประชุม และหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เป็นนิตย</li> <li>๒) การประชุมต้องให้หมู่คณะพร้อมเพรียงกัน รวมถึงการเลิกประชุม และการทำกิจอันสมควรให้พร้อมเพรียง</li> </ol>	<p>๑. กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. พ.ศ. ๒๕๕๔: หน้า ๒๒</p> <p>๒. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๔๖</p> <p><a href="http://www.84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=289">http://www.84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=289</a></p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๓) บัญญัติหรือมีมติในสิ่งใหม่ และข้อบัญญัติไม่ขัดหรือตัดรอนบัญญัติก่อน พร้อมยอมรับ และศึกษาในธรรมะของชาววัชชีที่ได้บัญญัติก่อน</p> <p>๔) ให้เคารพนับถือคำกล่าวของผู้อาวุโส</p> <p>๕) ไม่ล่วงละเมิดทางใจ และกายในสตรีที่มีสามีหรือสตรีสาวในชาววัชชี</p> <p>๖) ให้ความเคารพ และสักการะ รวมถึงการบูรณะเจดีย์หรือพุทธสถานที่ปลูกสร้างไว้</p> <p>๗) ให้การสงเคราะห์ และอุปการะแก่สงฆ์ทั้งหลาย</p>	
		<p><b>อิสลาม</b></p>	<p>๑. พวกเจ้าจงรักดีต่ออัลเลาะห์และศาสนทูตของพระองค์และพวกเจ้าอย่าแตกสามัคคีกัน แล้วพวกเจ้าจะล้มเหลวและขาดพลังเข้มแข็งในหมู่พวกเจ้า(ซูเราะห์อัน-อัมฟาล อายะฮ์ ที่ ๔๖)</p> <p>๒. อันที่จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นคือพี่น้องกัน ดังนั้น พวกท่านจงสมานฉันท์ระหว่างพี่น้องของพวกท่าน และพวกท่านจงอย่าเกรงอัลเลาะห์เถิด หวังว่าพวกท่านจะได้รับพระเมตตา (ซูเราะห์ อัล-หุญรอด อายะฮ์ ที่ ๑๐)</p> <p>๓. หลักคำสอนทางศาสนาอิสลามที่ส่งเสริมให้เกิดความเกื้อกูลร่วมมือกัน ประสานประโยชน์เพื่อผลสำเร็จของตนเองและสังคมส่วนรวม (หลักคำสอนด้านสามัคคีธรรม)</p> <p>ศาสนาอิสลามสอนให้มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ทั้งในทางที่ลับและที่เปิดเผย เกิด การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น สิ่งที่จะขาดไม่ได้ คือ ความสามัคคีธรรมและการเสียสละเพื่อส่วนรวม คราใดที่สังคมขาดความสามัคคีธรรม ไร้การเสียสละครานั้น สังคมจะเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความเห็นแก่ตัว เป็นสังคมที่ไม่มีความสุข ร้อนรุ่มสับสน ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการใช้ชีวิตร่วมกัน เพราะสาเหตุของความขัดแย้งมันเกิดขึ้นได้มากมาย จนบางที่เราไม่รู้กันด้วยซ้ำว่ามันเกิดขึ้นและมีต้นตอมาจากอะไร แต่นี่คือความจริง ความจริงที่คนหมู่</p>	<p>กรมการศาสนา. คุ ต บ ะ ฮ์ (บ ท ธรรมกถา) ว่าด้วย อิสลามกับ ความ สามัคคีธรรม.หน้า ๑๐ และ ๖๔</p> <p>๒.กรมการศาสนา. คุ ต บ ะ ฮ์ (บ ท ธรรมกถา) ว่าด้วย อิสลามกับ ความ สามัคคีและความ ปรองดอง.หน้า ๔๙</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>มากย่อมหนีไม่พ้นความขัดแย้ง สำคัญที่สุด คือ เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้น ต้องรู้จักให้อภัยผ่อนหนักผ่อนเบา และประนีประนอมรอมชอมกัน ซึ่งคุณสมบัตินี้ ล้วนเป็นคำสอนที่มีอยู่ในศาสนาอิสลาม</p>	
		<p><b>คริสต์</b></p>	<p><b>๑.บัญญัติรัก ข้อที่ ๒</b> ท่านจะต้องรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง” ซึ่งการรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเองนั้น ยึดหลัก ๒ ประการ (โรม 12:18)</p> <p>๑) การทำอะไรต้องนึกถึงคนอื่นไม่ใช่เอาตัวเองเป็นจุดศูนย์กลาง คิดเสมอว่าการที่เราจะทำอะไรจะละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือไม่ หรือไปรบกวนคนอื่นหรือไม่</p> <p>๒) ต้องนำหลักคำสอนในพระคัมภีร์มาใช้ในชีวิตประจำวันกับผู้อื่น เช่น พระคัมภีร์สอนให้เราอภัยกันและกัน หรือช่วยเหลือกันและกันเห็นอกเห็นใจกัน หรือจยยอมฟังกันและกัน เมื่อเรานำหลักคำสอนในพระคัมภีร์มาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นว่า เรายกเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเองอย่างแท้จริง</p> <p><b>๒. “เหตุฉะนั้นให้เรามุ่งประพฤติในสิ่งซึ่งทำให้เกิดความสงบสุขแก่กันและกันและทำให้เกิดความเจริญแก่กันและกัน” (โรม 14:19)</b></p>	<p>กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๙๓</p>
		<p><b>พราหมณ์-ฮินดู</b></p>	<p><b>สามานยธรรม ๑๐</b> คือ หลักธรรม ๑๐ ประการ ได้แก่</p> <p>๑) ธฤติ ได้แก่ ชันติ พอใจ ความมั่นคง กล้าหาญ เพียรพยายามจนสำเร็จ ประโยชน์ตามที่ประสงค์</p> <p>๒) กษมาธรรม ได้แก่ การให้อภัยโดยถือความเมตตา</p> <p>๓) ทมะ ได้แก่ การระงับใจ การข่มจิตใจ คือไม่ปล่อยใจให้หวั่นไหว</p> <p>๔) อัสเตย ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่ทำโจรกรรม</p>	<p>กรมการศาสนา.คู่มือ ปฏิบัติงานศาสนิก สัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๔๘: หน้า ๙๒-๙๓</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๕) ศาจ ได้แก่ ความบริสุทธิ์ การทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ</p> <p>๖) อินทรีย์นิครห ได้แก่ การระงับอินทรีย์ ๑๐ ประการ คือ หมั่นสำรวจตรวจสอบตนเองอยู่เสมอว่า อินทรีย์ทั้ง ๑๐ ได้รับการบริหารหรือใช้ไปในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่ จุดประสงค์คือไม่ต้องการให้มนุษย์ ปล่อยอินทรีย์มีวเมาจนเกินไปให้รู้จักพอ</p> <p>๗) ธิ ได้แก่ ปัญญา สติ ความคิด คือ มีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมะ สังคม และวัฒนธรรม</p> <p>๘) วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา คือ มีความรู้ลึกซึ้ง</p> <p>๙) สตย ได้แก่ ความจริง ความเห็นอันบริสุทธิ์ คือมีความจริงใจให้กัน</p> <p>๑๐) อโกรธ ได้แก่ ความไม่โกรธ คือมีขันติ ความอดทน และโสรจจะความสงบเสงี่ยม นั่นคือ เอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ ไม่อาฆาตมุ่งร้ายต่อใคร</p>	
		ซิกข์	<p>๑. <b>หลักคำสอนของพระศาสดาคูรุนานักในพระมหาคัมภีร์คुरुครันถ์ ซาฮิบ</b> “มนุษย์คือมวลมิตร หาใช่ศัตรู หาใช่ผู้แปลกหน้า” ให้ชาวซิกข์ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่ตั้งตนอยู่ในความรักและความสามัคคี ผูกมิตรกับศาสนิกชนทุกศาสนาด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน รับผิดชอบที่ตนอยู่ด้วยจิตปวารณาจิตอันบริสุทธิ์โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา วรรณะหรือตำแหน่งการงาน</p> <p>๒. <b>หลักปรัชญามูลมंत्रะ</b> กล่าวว่าพระศาสดาสอนให้มนุษย์เข้าใจว่าทุกคนเกิดจากพระเจ้าองค์เดียวกัน มนุษย์จึงเสมือนพี่น้องร่วมสายโลหิต ฉะนั้นจึงไม่ควรมิดินไม่ควรมีเฮอ ควรจะมีแต่เราเท่านั้น</p>	<p>กรมการศาสนา. การสร้าง ความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยมิติทางศาสนา. ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ : หน้า ๓๖</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๗	พอเพียง	พระพุทธศาสนา	<p><b>๑. หลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่สอนในเรื่องการพึ่งตนเอง</b> อตตา หิ อตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน</p> <p><b>๒. หลักธรรมที่ว่าด้วย “มัชฌิมาปฏิปทา”</b> ทางสายกลาง คือความพอดี ความพอเพียง ไม่เบียดเบียนตนเองและไม่เบียดเบียนผู้อื่น</p> <p><b>๓. ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์</b> ธรรมะสำหรับการดำรงชีพ ๔ ประการ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"><li>๑) ขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา)</li><li>๒) รู้จักรักษาและคุ้มครองโภคทรัพย์ (อารักขสัมปทา)</li><li>๓) รู้จักคบคนดี (กัลยาณมิตตา)</li><li>๔) สมชีวิตา คือความเป็นอยู่ที่เหมาะสม คือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่าย เลี้ยงชีวิตพอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย</li></ol> <p><b>๔. สันโดษ</b> ความยินดี ความพอใจ คือความรู้จักพอดี ความรู้จักพอเพียง มีลักษณะ ๓ อย่าง คือ</p> <ol style="list-style-type: none"><li>๑) ยินดีพอใจในสิ่งที่มีที่ได้มา ด้วยเรี่ยวแรงของตนในทางชอบธรรม ไม่ดิ้นรนอยากได้จนทำให้เกิดความเดือดร้อนจริงๆ</li><li>๒) ยินดีพอใจกำลังของตน ใช้กำลังที่มีอยู่ เช่นความรู้ ความสามารถให้เกิดผลเต็มที่ ไม่ย่อหย่อนบกพร่อง</li><li>๓) ยินดีพอใจแต่ไม่เกินเลย คือรู้จักพอเป็น อิ่มเป็น และแบ่งปันส่วนที่เกินเลยไปเอื้อเฟื้อผู้อื่นตามสมควร</li></ol> <p>ยินดีพอใจแต่ไม่เกินเลย คือรู้จักพอเป็น อิ่มเป็น และแบ่งปันส่วนที่เกินเลยไปเอื้อเฟื้อผู้อื่นตามสมควร สันโดษ เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอดีในชีวิตประจำวัน ไม่ฟุ้งเพื่อเกินไป ไม่เชียมเกินไป ไม่ฟุ้งซ่านจนเกิดความเดือดร้อน เป็นต้น เป็นแนวปฏิบัติกลางๆ เพื่อให้ชีวิตมีความอึด ไม่พร่อง อันเป็นเหตุให้มีความสุขดังคำกล่าวที่ว่า "รู้จักพอก่อนสุขทุกสถาน"</p>	<p>๑. กรมการศาสนา. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักศาสนา. พ.ศ. ๒๕๕๙: หน้า ๔๗-๕๐</p> <p>๒. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิตพจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, วัดราชโอรสาราม กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๔๘</p> <p>๓. พระไตรปิฎก บท ขุททกนิกาย เล่มที่ ๒๕ หน้าที่ ๓๕ .๓๖</p> <p>๔. กรมการศาสนา. คู่มือปฏิบัติงานศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ. ๒๕๔๘: หน้า ๗๐</p>



ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p><b>๕. พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์ทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อความสุ ในชีวิต ๔ ประการ</b></p> <p>๑) อตถิสุข ความสุขที่เกิดจากการแสวงหาทรัพย์เพื่อกำจัดความขาด แคลน เพราะความขาดแคลนเป็นทุกข์</p> <p>๒) โภคสุข ความสุขที่เกิดจากการใช้สอยอย่างมีเหตุผล มีมัตตัญญูตา คือรู้จักพอประมาณในการบริโภคใช้สอยทรัพยากร</p> <p>๓) อนนฺนสุข ความสุขจากการไม่เป็นหนี้ เพราะการเป็นลูกหนี้ทำให้ไม่ มีความเป็นไท ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “อิณาทานัง ทุกขัง โลเก การเป็นหนี้ เป็นทุกข์โลก”</p> <p>๔) อนวัชชสุข ความสุขเกิดจากการทำงานที่สุจริตปราจากโทษภัย</p> <p><b>๖. สัมปยุตธรรม</b> ในข้อ อัมมัญญูตา (การรู้จักเหตุ) อตตัญญูตา (รู้จักผล) อิตตัญญูตา (รู้จักตน) และมัตตัญญูตา (รู้จักประมาณ)</p>	
		<p><b>อิสลาม</b></p>	<p>๑. “ท่านทั้งหลายจงกิน จงดื่ม และอย่าได้ฟุ่มเฟือย แท้จริงอัลเลาะห์ไม่ทรง รักบรรดาผู้ที่ฟุ่มเฟือย” บทอัลอะร็อฟ โองการที่ ๓๑</p> <p>๒. “ท่านทั้งหลายจงกิน จงดื่ม จากิริสกี (ปัจจัยยังชีพ) ที่อัลเลาะห์ทรง ประทานมาให้และอย่าได้สร้างความเสื่อมเสียบนหน้าแผ่นดิน” บทอัลบะเกาะ เราะห์ โองการที่ ๖๐</p> <p>๓. การสร้างสมดุลที่เรียกว่า วาสะฎียะฮ์ รู้จักการให้อ้อเพื่อเผื่อแผ่ เช่น การออกซกาต (การบริจาคตามที่ศาสนากำหนด)</p> <p>๔. หลักการของศาสนาอิสลามยึดทางสายกลาง ดังหลักคำสอนที่ว่า “ที่ดี ที่สุดของกิจการงานทั้งหลาย คือ การดำเนินกิจการในทางสายกลาง”</p>	<p>๑.กรมการศาสนา. ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในหลักศาสนา. พ.ศ.๒๕๕๙:หน้า ๕๑</p> <p>๒. ศูนย์คุณธรรมองค์การ มหาชน. การส่งเสริม คุณธรรม “พอเพียงวินัย สุจริตจิตอาสา”สร้างคน ดีสู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๓๑</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		คริสต์	<p><b>๑.พระคริสตธรรมคัมภีร์ พระเจ้าสอนให้ดำเนินชีวิตเหมาะสมกับฐานะของตนเอง</b> ไม่ละโมภโลภมาก อยากรได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน พระองค์ตรัสว่า “ท่านจงอย่าเป็นคนเห็นแก่เงิน จงพอใจในสิ่งที่ท่านมีอยู่ เพราะว่าเราจะไม่ละท่านหรือทอดทิ้งท่านเลย (ฮีบรู 13: 5 TH 1971) และ” จงระวังและเว้นเสียให้พ้นจากความโลภทุกประการ เพราะว่าชีวิตของคนเราไม่ได้ขึ้นกับทรัพย์สมบัติของเขา แม้ว่าเขาจะมั่งมีมากเพียงใดก็ตาม (ลูกา:12:14)</p> <p><b>๒. หลักคำสอนความรักทำให้เกิดความพอเพียง</b></p> <p>๑) “คนทั้งปวงที่เชื่อนั้นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและไม่มีใครอ้างว่าสิ่งของตนมีอยู่เป็นของตน แต่ทั้งหมดเป็นของกลาง” (กจ 4:32)</p> <p>๒) “อย่าสั่งสมทรัพย์สมบัติไว้สำหรับตัวในโลก แต่จงสะสมทรัพย์ สมบัติในสวรรค์” (มธ 6 : 19-20)</p> <p>๓) “ทรัพย์สมบัติของท่านอยู่ที่ใด ใจของท่านก็อยู่ที่นั่นด้วย” (ลก 12: 34)</p> <p>๓. คุณธรรมพื้นฐาน ๔ ประการ</p> <p>๑) ครอบครอง</p> <p>๒) ยุติธรรม</p> <p>๓) กล้าหาญ</p> <p>๔) มัธยัสถ์หรือพอเพียง</p>	<p>๑.กรมการศาสนา. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักศาสนา. พ.ศ.๒๕๕๙: หน้า ๕๓-๕๖</p> <p>๒. กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๒๒</p> <p>๓. ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน. การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัยสุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๓๑</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		พราหมณ์-ฮินดู	<p><b>๑. สามานยธรรม</b> (หลักธรรม ๑๐ ประการ)</p> <p>๑) ธฤติ ได้แก่ ชันติ พอใจ ความมั่นคง กล้าหาญ เพียรพยายามจนสำเร็จ ประโยชน์ตามที่ประสงค์</p> <p>๒) กษมาธรรม ได้แก่ การให้อภัยโดยถือความเมตตา</p> <p>๓) ทมะ ได้แก่ การระงับใจ การข่มจิตใจ คือไม่ปล่อยใจให้หวนไหว</p> <p>๔) อัสเตย ได้แก่ การไม่ลักขโมย ไม่ทำโจรกรรม</p> <p>๕) ศោจ ได้แก่ ความบริสุทธิ์ การทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ</p> <p>๖) อินทริยนิครห ได้แก่ การระงับอินทริย์ ๑๐ ประการ คือ หมั่นสำรวจตรวจสอบตนเองอยู่เสมอว่า อินทริย์ทั้ง ๑๐ ได้รับการบริหารหรือใช้ไปในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่ จุดประสงค์คือไม่ต้องการให้มนุษย์ ปล่อยอินทริย์มัวเมาจนเกินไปให้รู้จักพอ</p> <p>๗) ธี ได้แก่ ปัญญา สติ ความคิด คือ มีความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ธรรมะ สังคม และวัฒนธรรม</p> <p>๘) วิทยา ได้แก่ ความรู้ทางปรัชญา คือ มีความรู้ลึกซึ้ง</p> <p>๙) สตย ได้แก่ ความจริง ความเห็นอันบริสุทธิ์ คือมีความจริงใจให้กัน</p> <p>๑๐) อโกรธ ได้แก่ ความไม่โกรธ คือมีขันติ ความอดทน และโสรจจะความสงบเสงี่ยม นั่นคือ เอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ ไม่อาฆาตมุ้งร้ายต่อใคร</p> <p><b>๒. นิยม ในเรื่อง สันโดษะ ความสันโดษ</b> คือการดำเนินชีวิตด้วยความพึงพอใจ ดำเนินชีวิตที่ราบเรียบ อย่างมีความสุข</p>	<p>๑. กรมการศาสนา. คู่มือปฏิบัติงานศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ.๒๕๔๘: หน้า ๙๒-๙๓</p> <p>๒. กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนาเบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๑๖</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		ซิกข์	<p>หลักคำสอนของพระศาสดาศุครุณานักเรื่องการรักษาความสัตย์ การข่มใจตนเอง การอดทนอดกลั้น การละวางความชั่ว</p> <p>๑) “สัจธรรมเป็นธรรมอันประเสริฐสูงสุด แต่การดำรงชีวิตที่เปี่ยมด้วยสัจธรรมสูงส่งยิ่งกว่า”</p> <p>๒) มนุษย์ผู้รักษาสัจความดี ฝึกใจตนเองให้อยู่ในสัจจความดี มีความสันโดษ ความพอใจ มีความรู้แจ้งในสัจธรรมที่ตนรักษา สวดภาวนาและมีการให้อภัยเสมือนลูกบิดที่ตนกำลังสวดภาวนา</p> <p>๓) ด้วยความพยายามอย่างล้นหลามและร่างกายอย่างไร้ขอบเขต มนุษย์ผู้โลกจะกอบโกยกายาแห่งความมั่งคั่ง เข้าจะไม่แบ่งปัน บริจาค หรือช่วยเหลือและรับใช้สาธุชน ทรัพย์สมบัติของเขาจะไม่นำมาซึ่งความสุขและสันติประการใดเลย</p> <p>๓) เขาผู้นั้นเท่านั้น โอ้ นานัก จะเข้าใจและรู้หนทางแห่งสัจธรรม เขาประกอบสัมมาอาชีพด้วยหยาดเหงื่อของตนเองและแบ่งปันสิ่งที่หามานั้นกับผู้อื่น</p>	กรมการศาสนา. ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในหลัก ศาสนา.พ.ศ.๒๕๕๙: หน้า ๖๐-๖๒

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๘	วินัย	พระพุทธศาสนา	<p>๑. เบญจศีล (ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่มของมึนเมา)</p> <p>๒. กุศลกรรมบถ ๑๐</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- กายกรรม ๓ ไม่ฆ่าหรือทำลายชีวิตผู้อื่น ไม่ลักขโมย หรือยึดเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตน ไม่ประพฤติผิดในกาม</li><li>- วาจากรรม ๔ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดคำหยาบคาย ไม่พูดเพ้อเจ้อ</li><li>- มโนกรรม ๓ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น</li></ul> <p>เห็นชอบตามคลองธรรม</p> <p>๓. มงคลชีวิต ๓๘ ประการ ในข้อมงคลที่ ๙ มีวินัยที่ดี</p> <p>อันวินัยนาระเบียบสู่เรียบร้อย คนใหญ่น้อยเปรมปรีดีดีนักหนา</p> <p>วินัยสร้างกระจำงข้อก่อศรัทธา เพราะรักษากติกาพาร่วมมือ ไม่พูดเท็จ</p> <p>พูดสอเสียดและพูดมาก ละความยากสร้างวิบากฝากยึดถือคนหมู่มาก</p> <p>มักถากถางปากข่าวลือ ต้องสัสย์ชื่อถือนัยใช้ร่วมกัน</p>	กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น.ปี พ.ศ. ๒๕๕๔: หน้า๑๖-๒๐

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		อิสลาม	<p><b>หลักปฏิบัติ ๕ ประการ ได้แก่</b></p> <p>๑) การปฏิญาณตน หมายถึง การปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์และมุฮัมมัดเป็นศาสดาและศาสนทูตของอัลเลาะห์</p> <p>๒) การละหมาด หมายถึง การก้มกราบอัลเลาะห์ ด้วยอิริยาบถที่กำหนด ทั้งร่างกาย วาจา และหัวใจ</p> <p>๓) การจ่ายซะกาต หมายถึง การจ่ายทานจากผู้มีทรัพย์สินในอัตราร้อยละ ๒.๕ % เมื่อครบปีที่กำหนดและครบรอบ ๑ ปี ให้แก่ผู้มีสิทธิรับซะกาต แปรจำพวก ได้แก่ คนอนาถา คนขัดสน ผู้จัดเก็บซะกาต ผู้เข้ารับอิสลาม ทาส คนที่มีหนี้สินล้นพ้น คนที่ทำงานในหนทางของอัลเลาะห์ และคนเดินทาง</p> <p>๔) การถือศีลอด หมายถึง การงดเว้นจากการบริโภคอาหาร น้ำ การมีเพศสัมพันธ์และกิเลสต่าง ๆ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งแสงอาทิตย์ลับขอบฟ้า หลังจากนั้นจึงบริโภคได้ปกติตลอดคืน การถือศีลอดโดยทั่วไป เรียกว่า “ถือบวช”</p> <p>๕) การประกอบพิธีฮัจญ์ คือ การเดินทางไปแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย</p>	กรมการศาสนา. ความรู้ศาสนา เบื้องต้น.ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ :หน้า ๕๒-๖๗
		คริสต์	<p><b>๑. การปฏิบัติตามบัญญัติ ๑๐ ประการ</b></p> <p>๑) ให้ความเคารพในพระเจ้าเป็นเจ้า ๒) ไม่เคารพ/กราบไหว้รูปเคารพ</p> <p>๓) ไม่เอ่ยพระนามของพระเจ้าโดยไม่สมควร ๔) จงถือสะบาโต (วันที่เจ็ด) เป็นวันศักดิ์สิทธิ์ (ไปโบสถ์ในวันอาทิตย์)/มุสลิธเซเวนธ์เดย์แอ็ดเวนตีสจะนำสมาชิกนมัสการพระเจ้า (สะบาโต) ในวันเสาร์</p> <p>๕) เคารพ กตัญญูต่อบิดา มารดา และผู้มีพระคุณ</p> <p>๖) มีความรักเมตตา กรุณา ต่อเพื่อนมนุษย์ /มีความรักบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา ใจต่อเพื่อนมนุษย์</p> <p>๗) ครองเรือนด้วยความซื่อสัตย์ รักและให้อภัยกัน</p>	กรมการศาสนา. ศาสนาสร้าง สันติ.พ.ศ. ๒๕๔๙:หน้า ๑๑๘-๑๑๙

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๘) มีความซื่อสัตย์ สุจริตในการดำเนินชีวิตและประกอบสัมมาอาชีพ</p> <p>๙) ทำความดีด้วยความรักทั้งกาย วาจาและใจ / คิดดีและมีเจตนาบริสุทธิ์</p> <p>๑๐) มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี</p> <p><b>๒. ความมีวินัยในตนเอง</b> “จงยึดวินัยไว้และอย่าปล่อยไป จงดูแลรักษาไว้                      อย่างดี เพราะเป็นความรอดพ้นของท่าน” (สุภาษิต 4:13)</p>	
		พราหมณ์-ฮินดู	<p><b>หลักอาศรมธรรม ๔</b></p> <p>๑) พรหมจารีธรรม ศึกษาไปตามวาระของตน ถือพรหมจรรย์ เชื้อพึง                      คำสั่งสอนของครู อาจารย์</p> <p>๒) ศฤงคารธรรม เมื่อสำเร็จการศึกษา ดูแลช่วยเหลืองานบิดามารดา                      เลี้ยงชีพตามวาระของตน จัดแจงพิธีสมรสเพื่อสืบทอดวงศ์ตระกูล</p> <p>๓) วานปรสถธรรม เมื่อบุตรธิดาสำเร็จออกเป็นคนหัดส บิดา มารดา                      เสียสละ มีจิตสาธารณะ อุทิศกำลังกาย ใจ เพื่อสังคมส่วนรวม ให้บริการผู้อื่น                      และตนเอง</p> <p>๔) สันन्याสี ปฏิบัติธรรม บำเพ็ญสมาธิ เพื่อแสวงหาโมกษธรรม                      (ความจริงในชีวิต)</p>	<p>๑. กรมการศาสนา.                      คู่มือปฏิบัติงาน                      ศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ.                      ๒๕๔๘. หน้า ๘๐-๘๑</p> <p>๒. กรมการศาสนา.                      หลักธรรมในศาสนา                      พราหมณ์-ฮินดู พ.ศ.                      ๒๕๑๙. หน้า ๔๑-๔๗</p>
		ซิกข์	<p><b>๑. ศาสนาซิกข์กำหนดระเบียบวินัยให้ปฏิบัติ ดังนี้</b></p> <p>๑) วินัยทางกาย ได้แก่ การให้บริการคนอื่นทางกายและทางวาจา เป็นการให้ทาน</p> <p>๒) วินัยทางศีลธรรม ได้แก่ การหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรมไม่มีความเห็นแก่ตัว</p> <p>๓) วินัยทางจิตใจ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว มีจิตใจอยู่กับพระเจ้า</p> <p><b>ศาสนวินัย (กุราเฮ็ด)</b> ข้อห้ามที่ไม่ควรปฏิบัติ ห้ามกระทำการสิ่งใดต่อเกศา ห้าม                      รับประทานอาหารที่ทำจากสัตว์ที่ได้รับการทรมาน ห้ามล่วงเกินทางเพศ                      บุคคลอื่นและห้ามเสพสิ่งเสพติด</p>	กรมการศาสนา. ศาสนาในประเทศไทย. พ.ศ.๒๕๖๑: หน้า ๒๐๕

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
๙	ชื่อสัตย์ สุจริต	พระพุทธศาสนา	<p><b>๑. เบนจรธรรม ในเรื่อง สัมมาอาชีวะ</b> คือ การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต สัตย์ คือ ความสัตย์ ความซื่อตรง และ สติสัมปชัญญะ คือ ระลึกได้และรู้ตัว อยู่เสมอว่า สิ่งใดควรทำ และไม่ควรรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท</p> <p><b>๒. ขรรวาสธรรม</b> หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการ</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ชื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง</li><li>๒) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา</li><li>๓) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ทอดถอย</li><li>๔) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น ความต้องการ ของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ้วแผ่คับแค้นเห็นแก่ตัว หรือเอาแต่ใจตัว</li></ul> <p><b>๓. สุจริต ๓</b> หมายถึง การประพฤติชอบทางกาย (กายสุจริต) การประพฤติ ชอบทางวาจา (วจีสุจริต) และการประพฤติชอบทางใจ (มโนสุจริต)</p> <ul style="list-style-type: none"><li>๑) การประพฤติชอบทางกาย ได้แก่ มีความเมตตากรุณา เคารพในสิทธิ/ ทรัพย์สินของผู้อื่น และสำรวมในกาม</li><li>๒) การประพฤติชอบทางวาจา ได้แก่ พุดความจริง พุดในทางส่งเสริมพุด คำไพเราะสุภาพ และพุดแต่เรื่องที่มีประโยชน์</li><li>๓) การประพฤติชอบทางใจ ได้แก่ พอใจในสิ่งของที่ได้มาโดยถูกต้อง มีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่คิดร้ายต่อใคร และเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม</li></ul>	<p>๑. กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. ปี พ.ศ. ๒๕๕๕: หน้า ๑๖-๒๐</p> <p>๒.กรมการศาสนา. คู่มือปฏิบัติงาน ศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ. ๒๕๕๘: หน้า ๖๘</p>



ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		อิสลาม	<p>ศาสดามุฮัมมัด (ช.ล.) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความศรัทธา คุณธรรมความซื่อสัตย์ ว่า “ไม่ถือว่ามีศรัทธา (ที่สมบูรณ์) สำหรับผู้ที่ไม่มีความซื่อสัตย์ และไม่ถือว่ามีศาสนา (ที่สมบูรณ์) สำหรับผู้ที่ไม่รักษาสัญญา”</p>	<p>ศูนย์คุณธรรมองค์การมหาชน. การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัย สุจริตจิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๗๒</p>
		คริสต์	<p>ศาสนาคริสต์ ได้ให้ความสำคัญกับความสุจริต ไว้ว่า (มัทธิว 5:37)</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) ผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยความสุจริตแม้จะยากจนก็ดีกว่าคนที่หลบตะแลง</li> <li>๒) ผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยความสุจริตแม้จะยากจนก็ดีกว่าคนที่ร่ำรวยแต่มีความประพฤติคดโกง</li> <li>๓) เพื่อนซื่อสัตย์นั้นประเมินค่าไม่ได้</li> <li>๔) เพื่อนซื่อสัตย์เป็นเสมือนยาอายุวัฒนะ</li> </ol>	<p>ศูนย์คุณธรรมองค์การมหาชน. การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัย สุจริตจิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๗๓</p>
		พราหมณ์-ฮินดู	<p>หลักศาสนบัญญัติการปฏิบัติธรรมระหว่างบุคคลต่อบุคคล</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>๑. “มานวธรรม” การปฏิบัติตนของมนุษย์ต่อมนุษย์ โดยมีคติว่า “หากเกิดเป็นมนุษย์ จงปฏิบัติแต่ทางกุศล” เช่น <ol style="list-style-type: none"> <li>๑) บุคคลใดไม่ซื่อตรงต่อมิตร ไม่รู้จักบุญคุณ หักหลังผู้อื่น ต้องไปตกนรก</li> <li>๒) บุคคลใดคิดแต่ทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่น คิดแต่การทำเสียประโยชน์ผู้อื่น เป็นโทษทางจิต จงอย่าทำ</li> <li>๓) บุคคลใดถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยเขาไม่รู้เขายังไม่ทันให้หรือใช้อำนาจข่ม ทำร้ายร่างกายผู้อื่น โดยทางกายจึงต้องไม่กระทำ</li> </ol> </li> </ol>	<p>กรมการศาสนา. คู่มือปฏิบัติงานศาสนิกสัมพันธ์. พ.ศ. ๒๕๔๘: หน้า ๗๗-๗๘</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			๒. อาจารย์ธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของครู อาจารย์ต่อศิษย์ โดยมีคิดว่า ครู อาจารย์ต้องรับหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์อย่างถูกต้องและยุติธรรม ๓. ปตนิธรรม การปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาต่อสามี โดยมีคิดว่า ภรรยาต้องปฏิบัติต่อสามีด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	
		ซิกข์	<b>พระศาสดาศุภานันท์สอนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตว่า</b> ๑) สัจธรรมเป็นธรรมอันประเสริฐสูงสุด แต่การดำรงชีวิตที่เปี่ยมไปด้วย สัจธรรมสูงส่งยิ่งกว่า ๒) จงปฏิบัติตนเป็นชาวนา ผู้ซึ่งเอาความดี (ความซื่อสัตย์ กรรมดี) ประดุจดั่งแผ่นดินที่เจ้าจะทำการเพาะปลูก เอานามธรรม (คำสั่งสอน บทพระธรรม) ดุจดั่งเมล็ดพืชที่เจ้าจะปลูกลงในดิน พืชผลจะแตกหน่อ (การกระทำและความขยันหมั่นเพียรนี้จะออกดอกออกผล) เจ้าจะเข้าใจและความรู้ของนรกและสวรรค์ (เข้าใจในความเป็นจริงของการดำรงหาเลี้ยงชีพที่สุจริต)	กรมการศาสนา. ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในหลัก ศาสนา.พ.ศ.๒๕๕๙: หน้า ๖๐-๖๑
๑๐	จิตอาสา	พระพุทธศาสนา	<b>๑.พรหมวิหาร ๔</b> ธรรมในข้อ ๑) เมตตา คือความรัก ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ๒) กรุณา ความสงสาร ความปรารถนาช่วยให้คนอื่นพ้นทุกข์ ๓) มุทิตา ความพลอยยินดีที่เห็นคนอื่นได้มีความสุขจากความเจริญ <b>๒. สังคหัตถ์ ๔</b> ธรรมะ ในข้อ ๑) ทาน คือ การให้และแบ่งปัน ๒) ปิยวาจา คือการพูดจาสุภาพอ่อนหวานเพื่อให้กำลังใจ คำแนะนำตักเตือน	ศุ น ย์ คุ ณ ธิ ร ร ม องค์ การมหาชน . การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัยสุจริต จิตอาสา” สร้างคนดี สู้ สั ง ค ม ” พ .ศ . ๒๕๖๑” หน้า ๙๒-๙๓

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๓) อัตถจริยา คือการบำเพ็ญประโยชน์แก่คนอื่นด้วยกำลังกายและกำลังปัญญาเป็นสำคัญ</p> <p>๔) สมานัตตตา คือ การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ดังคำกล่าวที่ว่า มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน</p> <p>๓.พุทธพจน์ว่า “ชนเหล่าใดปลูกสวน ปลูกป่า สร้างสะพาน จัดที่บริการน้ำดื่ม และบึงบ่อสระน้ำ ให้ที่พักอาศัย บุญของชนเหล่านั้นย่อมเจริญงอกงาม ทั้งคืนทั้งวัน ตลอดทุกเวลา”</p>	<p>พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์ พระพรหมคุณภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ๒๕๕๑</p>
		อิสลาม	<p><b>การบริจาคทาน</b> นับเป็นหน้าที่ของชาวมุสลิมที่มีความสามารถทุกคนต้องปฏิบัติควบคู่กับการละหมาด เพราะการบริจาคทานหรือบริจาคในสิ่งที่ตนรักนั้น หรือการช่วยเหลือผู้อื่น คือการเสียสละที่ยิ่งใหญ่และบ่งบอกว่าผู้ที่กระทำเช่นนี้เป็นผู้ที่มีจิตอาสาทำงานเพื่อสาธารณะด้วยหัวใจ และผู้ที่บริจาคทานนั้นจะได้รับภาคผลเป็นทวีคูณทั้งในภพนี้และวันปรโลก ดังที่ผู้บริจาคได้ปลูกเมล็ดพันธุ์หนึ่งเมล็ดจะงอกเงยเป็นเจ็ดรวงและในแต่ละรวงนั้นจะมีเมล็ดถึงหนึ่งร้อยเมล็ด</p>	<p>ศุนย์คุณธรรมองค์การมหาชน . การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัยสุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม ” พ .ศ . ๒๕๖๑” หน้า ๙๔</p>
		คริสต์	<p><b>๑. หลักคำสอนเรื่องการแบ่งปัน และการให้ทาน</b> (1 ยอห์น 3:17-18)</p> <p>๑) การให้เป็นเหตุให้มีความสุขยิ่งกว่าการรับ (กิจการ 20:35)</p> <p>๒) จงยื่นมือช่วยคนจน เพื่อท่านจะได้รับพรอย่างเต็มเปี่ยม จงใจกว้างต่อมนุษย์ทุกคน อย่ามีใจคับแคบแม้ต่อผู้ตาย อย่าเป็นหน้าหนีคนร้องให้ จงร่วมทุกข์กับผู้ที่โศกเศร้า (บสร : 7 : 32-34)</p>	<p>ศุนย์คุณธรรมองค์การมหาชน . การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัยสุจริต</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
			<p>๓) ถ้าผู้ใดมีทรัพย์สินสมบัติบนโลกนี้ และเห็นพี่น้องของตนขัดสนแล้ว ยังใจจิตใจดำไม่สงเคราะห์เขา ความรักของพระเจ้าจะดำรงอยู่ในผู้นั้นอย่างไรได้ ลูกทั้งหลายเอ๋ย อย่าให้เรารักกันด้วยคำพูดและด้วยแต่ปากเท่านั้น แต่จงรักกันด้วยการกระทำและด้วยความจริง ( 1 ยอห์น 3:37-38)</p> <p>๒. “ธัมมะที่บริสุทธิ์ไร้มลทินต่อพระพักตร์พระเจ้าและพระบิดานั้น คือการเยี่ยงเยียนเด็กกำพร้า และหญิงม่ายที่มีความทุกข์ร้อน และการรักษาตัวให้พ้นจากราคีของโลก (ยากอบ 1:27)</p>	จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๙๕
		พราหมณ์-ฮินดู	<p>๑.หลักนิยมะ (จริยธรรมทางกายและใจ ๑๐ ประการ) ในเรื่องของท่าน การให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน</p> <p>๒. หลักความเชื่อของชาวฮินดู</p> <p>๑) มนุษย์เป็นผู้มีมนุษยธรรม เห็นแก่ส่วนรวมและประเทศชาติ มนุษย์ที่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมจะเป็นมนุษย์ไม่ได้</p> <p>๒) บุคคลที่เสียสละชีวิต เพื่อประเทศชาติ เพื่อธรรม บุคคลนั้นจะไปสู่คติสูงสุด โดยผ่านสุริยจักรวาลไป</p>	๑.กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔: หน้า ๑๑๖ <p>๒.ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน. การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียงวินัยสุจริต จิตอาสา” สร้างคนดี สู่สังคม” พ.ศ. ๒๕๖๑” หน้า ๙๖</p>

ลำดับ	เรื่อง	ศาสนา	หลักธรรม/คำสอนทางศาสนา	ที่มาของข้อมูล
		ซิกข์	<p>๑.ระเบียบวินัยในการปฏิบัติตน ในเรื่องของ วินัยทางกาย คือ การบริการผู้อื่นทางกายและวาจา เช่น การให้ทาน</p> <p>๒. หลักสัจธรรมในพระมหาคัมภีร์ศรีคุรุครันถ์ซาฮิบและศาสนวินัยของศาสนาซิกข์ ในข้อที่ ๔ รับประทานสังคัมและเพื่อนมนุษย์ด้วยกาย วาจา ใจ และทรัพย์โดยไม่หวังผลตอบแทน</p>	กรมการศาสนา. ความรู้ ศาสนา เบื้องต้น. พ.ศ.๒๕๕๔. หน้า ๑๕๑